

บทที่ 5

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

1. ความหมายของดนตรีประจำชาติในสังคมวัฒนธรรมญี่ปุ่น

ดนตรีเป็นโสตศิลป์ หรือเสียงที่เต็มไปด้วยศิลปะแห่งการสร้างสรรคของมนุษยชาติ มนุษย์เป็นผู้สร้างสรรค์ดนตรีขึ้นมา เพื่อต้องการให้เห็นความงามของเสียง อันเป็นความสามารถของมนุษย์ที่ร้อยเรียงองค์ประกอบต่าง ๆ ของโสตศิลป์ การทำให้ผู้เรียนได้รับรู้ ได้สัมผัสกับโสตศิลป์ ก็คือวิชาที่ว่าด้วยความงาม ความไพเราะ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2545)

สุนทรียศาสตร์ พจนานุกรมศัพท์ ศิลปะ อังกฤษ-ไทย 2530 : 6 ได้ให้คำนิยามว่า สุนทรียศาสตร์ คือวิชาที่ว่าด้วยความซาบซึ้งในคุณค่าของสิ่งทั้งงดงาม ไพเราะ หรืออื่นนรมย์ ไม่ว่าจะ เป็นธรรมชาติหรืองานศิลปะ

ดนตรีเป็นงานศิลปะ ประเภทจิตรศิลป์ สาขาโสตศิลป์ อันเป็นความงามที่สร้างสรรค์ขึ้นมา ทำให้ตรึงใจ ประทับใจ เป็นศิลปะบริสุทธิ์ ที่สร้างขึ้นด้วยสติปัญญา ความรู้สึก และทักษะ เพื่อสนองความต้องการทางร่างกายและจิตใจ มุ่งความสวยงาม ความไพเราะ และรับรู้ด้วยหู

การสอนดนตรีหรือการถ่ายทอดดนตรี ถือเป็นสุนทรียศาสตร์ อันเป็นศาสตร์ที่ลึกซึ้ง เกี่ยวกับการพัฒนาจิตใจของมนุษย์โดยเฉพาะ (อ้างถึง สถิต วงศ์สวรรค์, 2540 : 190)

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสาร บทความ ตำรา ผลจากการสัมภาษณ์ Focus group พบว่า ประเทศญี่ปุ่นนั้นถือได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่เก่าแก่และมีการสืบสานและสืบทอดวัฒนธรรมต่างๆ ให้กับประชากรอย่างเคร่งครัดและต่อเนื่องมาเป็นระยะเวลาที่ยาวนาน วัฒนธรรมญี่ปุ่นนั้นมีความโดดเด่นในหลายด้าน อาทิ วัฒนธรรมด้านการแต่งกาย วัฒนธรรมด้านภาษา และวัฒนธรรมด้านการดำรงชีวิต วัฒนธรรมหนึ่งที่มีความสำคัญและมีกระบวนการสืบทอดที่ผนวกวัฒนธรรมด้านอื่นๆไว้ในการสืบสานและสืบทอดได้ดีนั่นคือ วัฒนธรรมการดนตรีญี่ปุ่น

จากบทความและเอกสารจาก Tokumaru Yosihiko ได้เขียนถึงรูปแบบสังคมและวัฒนธรรมของญี่ปุ่นไว้ว่า รูปแบบของสังคมและวัฒนธรรมญี่ปุ่นนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะด้านการปกครองในเรื่องของระบบชนชั้นและสถานภาพทางสังคมเพื่อให้เกิดระบบและกระบวนการในการปกครองและสิทธิสภาพในด้านต่างๆ (Tokumaru Yosihiko, 2003)

ในสังคมญี่ปุ่นมีการจัดลำดับความสูงต่ำทางสังคมทำให้เกิดสิทธิต่างๆขึ้น สังคมถูกแบ่งตามความสูงต่ำของอาชีพ รูปแบบการแบ่งชนชั้นทางสังคมในประเทศญี่ปุ่นนั้นส่งผลถึงรูปแบบวัฒนธรรมในด้านต่างๆของสังคมญี่ปุ่นรวมถึงด้านวัฒนธรรมการดนตรีในประเทศญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในยุคเอโดะ (The Edo Period) ในราวปี ค.ศ. 1600 – 1868 ซึ่งประเทศญี่ปุ่นได้มีการเปลี่ยนแปลงในด้านสังคมและการปกครองดังกล่าวว่า

“การแบ่งชนชั้นฐานะ เรียงลำดับจากล่างสุดดังนี้ คือ พ่อค้า
เจ้าของกิจการ ชาวนาและซามูไร อันเป็นวัฒนธรรมตั้งแต่สมัยเอโดะ
และสืบทอดกันต่อมา”

(Tokumaru Yosihiko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

วัฒนธรรมดนตรีนั้นถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่ผูกพันกับวิถีชีวิตชาวญี่ปุ่นดังจะเห็นได้จากในทุกพิธีกรรมและการดำเนินชีวิตของชาวญี่ปุ่นจะมีวัฒนธรรมและการแสดงการละเล่นดนตรีเป็นเครื่องประกอบส่วนหนึ่งดังกล่าวของนักดนตรีที่ว่า

“คนญี่ปุ่นเชื่อว่า การเรียนดนตรีญี่ปุ่น การแต่งกายด้วยกิโมโน
สามารถบ่งบอกถึงความเป็นคนญี่ปุ่น”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 12 เมษายน 2546)

ดนตรีประจำชาติคือ มรดกทางวัฒนธรรมที่ตกทอดลงมาอย่างไม่ขาดสาย โดยใช้ระบบการสอนแบบโบราณ มากกว่าใช้โน้ตช่วย ถึงแม้ว่าจะมีการบันทึกโน้ตตั้งแต่ศตวรรษที่ 8 แล้วก็ตาม ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น ถูกสรรสร้างขึ้นโดยบรรพบุรุษและเกิดการยอมรับทางสังคม สืบทอดต่อกันมาในแต่ละยุคสมัย โดยเกิดจากการอนุรักษ์และการพัฒนา และได้รับกระแสวัฒนธรรมชาติอื่นมาผสม ควบคู่กันมาโดยตลอด (Tokumaru Yosihiko, 2003) สอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“ดนตรีญี่ปุ่นสืบทอดถึงปัจจุบันด้วยหลักการอนุรักษ์และพัฒนาเพื่อการ
อยู่รอดของดนตรี”

(Tokumaru Yosihiko สัมภาษณ์ 10 เม.ย. 2546)

จากการศึกษาเอกสารในการวิจัยครั้งนี้ Yamaguchi Osamu กล่าวถึงดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นว่า

“ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในมุมมองจากประวัติศาสตร์ดนตรีที่ใช้เครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) อันเป็นเครื่องดนตรีที่ใช้วิธีการเกิดเสียงโดยการดึงสายโซโกกุ (Soukyoku) ที่มีรูปร่างเป็นเครื่องดนตรีสี่เหลี่ยมยาว ๆ เป็นเครื่องดนตรีที่มีวิวัฒนาการมาจากเครื่องดนตรีประเภท Zither จากเครื่องดนตรี harp:chord และเปียโน มาผสมผสานกันแต่ใช้กันในแถบเอเชีย คือ มองโกเลีย จีน เวียดนาม และเกาหลี เมื่อคนญี่ปุ่นมองเครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) จะมีความรู้สึกอันหนึ่งที่ว่า เครื่องดนตรีนี้ไม่น่าจะเป็นของชาวญี่ปุ่นแท้ ๆ นั้นยอมแสดงให้เห็นถึงการแพร่กระจายของวัฒนธรรมดนตรีตั้งแต่อดีต ซึ่งถ้าศึกษาวัฒนธรรมของการเกิดดนตรีแล้ว จะสามารถเข้าใจถึงประวัติศาสตร์ทางมนุษย์ได้ด้วย

นอกจากวัฒนธรรมดนตรีที่มีการผสมผสานวัฒนธรรมจากภายนอกแล้ว ภาษาญี่ปุ่นเองก็เป็นวัฒนธรรมที่เกิดจากประเทศเพื่อนบ้าน เช่น จีนและเกาหลี เป็นต้น แต่เมื่อรับวัฒนธรรมแล้วมีการปรับใช้ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น จนกลายเป็นรากทางวัฒนธรรมของญี่ปุ่น นั่นคือคุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นที่เกิดขึ้น”

จากการศึกษาเอกสารของ Tanaka Kenji ได้ให้ความหมายของดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นไว้ว่า “ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น คือดนตรีทุกชนิดที่รับใช้สังคมญี่ปุ่น ทั้งพิธีกรรมทางศาสนา และพระราชพิธี รวมถึงดนตรีสำหรับสามัญชน โดยเฉพาะดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) เป็นดนตรีที่รับใช้สังคมในมุมที่กว้าง และให้โอกาสคนเรียนได้มากที่สุด”

ในอดีตดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) สงวนไว้เพื่อคนพิการทางสายตา คือพวกที่เรียนฝึกทักษะด้วยความจริงจัง และเพื่อประกอบอาชีพ แต่ในอีกมุมหนึ่งยังมีผู้เรียนอีกจำนวนมากที่เป็นผู้หญิงหรือผู้ที่มีฐานะทางสังคมที่ดี มีโอกาสเลือกเรียนเพื่อยกระดับฐานะทางสังคม นอกจากนั้นประเทศญี่ปุ่นได้ยกให้เครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) เป็นตัวแทนของวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นได้เลย (Tanaka Kenji, 2004)

จากการศึกษางานวิจัยของ Inoue Kazuo ได้ค้นพบความหมายของดนตรีประจำชาติไว้ว่า “ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น เป็นวัฒนธรรมทางดนตรีทุก ๆ ชนิดที่มีในประเทศ สังคมความรู้ สืบทอด ตกทอดเป็นรุ่น ๆ โดยรับอิทธิพลจากวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ ผสมผสานอย่างกลมกลืนมาโดยตลอด แต่อย่างไรก็ตามเมื่อได้ยินสามารถบอกได้ว่านั้นคือดนตรีญี่ปุ่น มันคือเอกลักษณ์ของประเทศญี่ปุ่นแท้ ๆ” (Inoue Kazuo, 2005)

จากการศึกษาเอกสารของ Tsukitani Tsuneko ได้แบ่งชนิดของดนตรี (Tsukitani Tsuneko, 2003) ดังนี้

วัฒนธรรมการดนตรีเริ่มมีการแบ่งชนชั้นและชนิดของดนตรีอย่างชัดเจนมากขึ้น โดยดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในยุคเอโดะนั้นจะมีการแบ่งประเภทของดนตรีไว้ 3 ระดับคือ

1. ดนตรีประเภท Gagaku เป็นดนตรีที่ใช้ในการบรรเลงในพระราชวัง สำหรับพิธีกรรม และพระราชพิธีต่างๆ เครื่องดนตรีที่ใช้จะมี โซโกกุ (Soukyoku) เครื่องเป่า และเครื่องตีอื่นๆ
2. ดนตรีประเภท Noh เป็นดนตรีสำหรับพวกโซกุน โดยใช้ Flute Yokobue เครื่องตีกลอง 3 ชนิด
3. ดนตรีประเภท Koto เป็นดนตรีสำหรับพวกสามัญชน เรียก Soukyoku

ความหมายของดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น จากมุมมองของนักการศึกษา Tsukitani Tsuneko กล่าวว่า "ดนตรีประจำชาติ คือวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นแล้วสืบทอดต่อ ๆ กันมาโดยมิได้หายไป และมีการพัฒนาตามกาลเวลา ปรับให้เข้ากับยุคสมัย ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น เป็นวิถีชีวิตของคนญี่ปุ่น" และจากการสัมภาษณ์ครูในบ้านดนตรีต่าง ๆ พบว่าดนตรีประเภทหนึ่งที่ถือได้ว่าเป็นดนตรีประจำชาติและได้รับการยอมรับจากสังคมญี่ปุ่นให้มีการบรรเลงทั่วไปโดยไม่จำกัดสถานะและถือได้ว่าเป็นดนตรีประจำชาติ นั่นคือดนตรีประเภท โซโกกุ (Soukyoku) ดังคำกล่าวที่ว่า

"ดนตรีญี่ปุ่น โดยเฉพาะดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ถือว่าเป็นสมบัติประจำชาติอันล้ำค่า ที่บรรพบุรุษของเราสร้างสรรค์และพัฒนาขึ้น รวมทั้งให้คนธรรมดาสามัญชนได้มีโอกาสเรียนตามปรารถนา ไม่กีดกันสถานะ"

(Yonekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

"เราถือว่าดนตรีชนิดนี้เป็นสมบัติของชาติ นั่นเป็นสิ่งสำคัญที่เราต้องให้เกียรติกับมรดกของประเทศ"

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 12 เมษายน 2546)

"เมื่อพูดถึงญี่ปุ่น ภาพของ Sakura ภูเขา Fuji ชูตูกิโมโน และดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) จะเด่นชัดที่สุด"

(Nakashima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เม.ย. 2546)

“เครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) เป็นเครื่องดนตรีในแบบแผนดนตรี
วัฒนธรรมญี่ปุ่น ที่มีความคุ้นเคยและนิยมใช้มากที่สุด สำหรับคน
ญี่ปุ่นจะเป็นเครื่องดนตรีที่นิยมใช้งานประเพณีเกือบทุกอย่าง”

(แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp)

จากการสัมภาษณ์และสนทนากลุ่ม และวิจัยทางเอกสาร บทความสรุปได้ว่า
ความหมายของดนตรีประจำชาติ หมายถึงดนตรีทุกประเภทที่มีในประเทศญี่ปุ่นที่สร้างขึ้นโดย
บรรพบุรุษและเกิดการยอมรับทางสังคม มีการสืบทอดต่อกันในแต่ละยุคสมัย โดยเกิดจากการ
อนุรักษ์และพัฒนา มีการรับใช้สังคมของคนญี่ปุ่นมาโดยตลอด ตัวแทนของดนตรีญี่ปุ่นคือดนตรี
Soukyoku โดยใช้ โซโกกุ (Soukyoku) เป็นเครื่องดนตรี

2. ลักษณะเครื่องดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

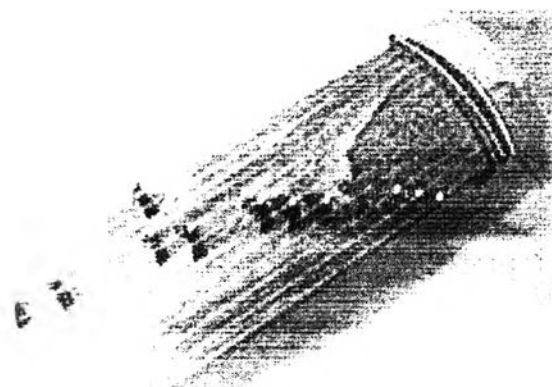
จากการค้นหาเอกสารและเว็บไซต์ ลักษณะเครื่องดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น ประวัติดนตรี
แบบแผนของวัฒนธรรมญี่ปุ่นมีประวัติศาสตร์ที่ยาวนานมาก รูปแบบของดนตรีญี่ปุ่นได้รับอิทธิพล
จากประเทศจีน, เกาหลี มากกว่าพันปี แต่เมื่อรับเข้ามาแล้ว ก็ได้มีการเปลี่ยนแปลง ดัดแปลง
รูปแบบทั้งเครื่องดนตรีและฟอร์มหรือรูปแบบของดนตรีเป็นแบบฉบับของวัฒนธรรมญี่ปุ่น เครื่อง
ดนตรีหลักๆ ที่รับเข้ามาแล้วเกิดการเปลี่ยนแปลงใหม่ก็คือ Shamisen, Shakuhachi และ โซโกกุ
(Soukyoku) (แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp)

จากการศึกษาเอกสารของTanaka, Kenji พบว่าเครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) นั้นเป็น
เครื่องดนตรีที่ชาวญี่ปุ่นได้รับอิทธิพลจากเครื่องดนตรีจากประเทศที่มีการติดต่อสัมพันธ์กับต่างชาติ
โดยเฉพาะประเทศจีนโดยนักประวัติศาสตร์เชื่อว่า โซโกกุ (Soukyoku) เกิดขึ้นที่ประเทศจีน และ
เข้ามาที่ประเทศญี่ปุ่นครั้งแรกในศตวรรษที่ 7-8 ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Tokumaru
Yoshihiko ที่กล่าวว่า “ชื่อของเครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) ถ้าเขียนโดยภาษาจีนแปลว่าลิ้นของมังกร
, คิ้วของมังกร หรือ เขาของมังกร เพราะคนจีนเห็นรูปร่างของ โซโกกุ (Soukyoku) คล้ายกับอวัยวะ
ของสัตว์ในเทพที่ยิ่งใหญ่ที่สุดคือมังกร” (Tokumaru Yoshihiko, 2005)

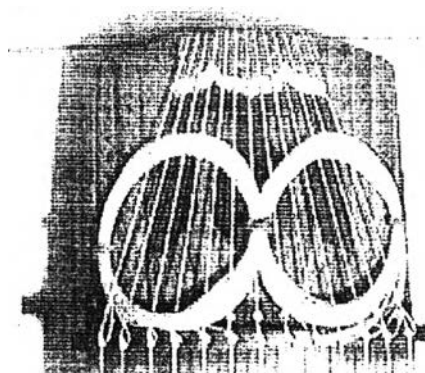
จากการศึกษาพบว่าเครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) นั้นเป็นเครื่องดนตรีประเภท Zither หรือ
เครื่องดีดวางกับพื้นชนิดเดียวกับที่พบทั่วไปในเอเชียตะวันตก อาทิ เจงของจีน คายากุม คามุงโก
ของเกาหลี และดานทราของเวียดนาม (แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp) เครื่องดนตรี โโกโตะ
(Koto) เป็นเครื่องดนตรีที่ทำจากไม้ค้ำหรือที่เรียกว่า ไม้เพาโลเนี่ยความยาวประมาณ 180 -190
เซนติเมตร เป็นเครื่องดนตรีที่ขึงด้วยสายเอ็นจำนวน 13 สาย

ส่วนประกอบสำคัญของ โสโกกุ (Soukyoku) นั้นจะประกอบไปด้วย(แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp)

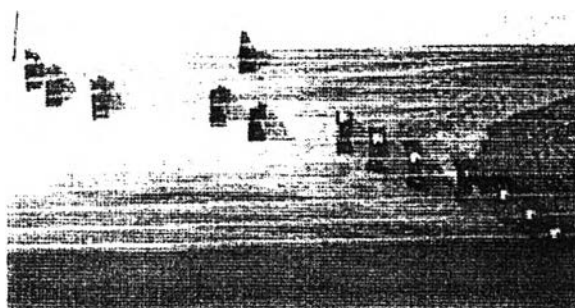
1. ชิ้นส่วนหลักหรืออวัยวะหลักของ โสโกกุ (Soukyoku) จะเรียกว่า Ryuku (Dragon's back) (หลังของมังกร) ผู้เล่นจะติดหรือดิ่งสายด้วยมือขวา โดยมี Ji หรืออนม ที่เป็นขาตั้งของสายทั้งหมด

2. ส่วนท้ายของอวัยวะเรียก Ryubi (Dragon's tail) จะเป็นส่วนท้ายที่ขมวดสายของเครื่องดนตรีทั้งหมดไว้ เป็น 2 กลุ่ม กลุ่มละ 6 เส้น และ อีกกลุ่มมี 7 เส้น

3. Ji (Bridges) หรืออนม จะพุงสายทั้งหมดให้ตั้งขึ้น สามารถเคลื่อนที่ขึ้นลงได้โดยอิสระ เพื่อปรับระดับเสียงได้ทั้งหมด

4. Tsume (claws) เป็นเล็บที่สวมไว้ที่นิ้วโป้ง ซี่ และกลางของผู้เล่น เพื่อจะติดหรือดึงสายเวลาเล่น โซโกกุ (Soukyoku)

3. รูปแบบวิธีการบรรเลง โซโกกุ (Soukyoku)

จากการศึกษาถึงรูปแบบวิธีการบรรเลงดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ในประเทศญี่ปุ่นพบว่ามีรูปแบบการบรรเลงในลักษณะดังต่อไปนี้(แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp)

1. การนั่ง ตำแหน่งของผู้เล่นจะต้องนั่งหน้าด้านขวาของเครื่องดนตรี ตำแหน่งที่ผู้เล่นติดหรือดึงสายจะห่างจากปลายทางขวาสุด ประมาณ 3-5 ซม. ด้านขวาของเครื่องดนตรีจะมีหมอนเล็กๆ หรือขาตั้งหนุนให้สูงขึ้นเล็กน้อย ประมาณ 8 ซม. และนิยมตั้งเครื่องดนตรีบนเสื่อ TaTaMi ในปัจจุบันผู้เล่นอาจจะมีขาตั้งเครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) และผู้เล่นจะนั่งบนเก้าอี้ในการบรรเลง

2. สวม pick ไว้ที่นิ้วโป้ง, ซี่ และนิ้วกลางของมือขวาผู้เล่นจะติดหรือดึงสายของ โซโกกุ (Soukyoku) ด้วย Tsume ที่แปลว่าเล็บทำด้วยงาช้าง เป็น pick ที่สวมไว้ที่นิ้วทั้ง 3 ลักษณะของ Tsume หรือ pick นั้น จะสามารถบอกว่าเป็นมาจากสำนักของ Yamada School หรือ Ikuta School ได้ ถ้าเป็นลูกศิษย์สำนักของ Yamada School ผู้เล่นจะสวม Pick หรือ Tsume ที่มีรูปร่างเรียวยาว แหลม ทำนั่งจะนั่งตรงกับเครื่องดนตรี สำหรับ Tsume ของ Ikuta School จะเป็นรูปสี่เหลี่ยม มุมสัมผัสสายของเครื่องดนตรีของนิ้วโป้งจะอยู่

ทางซ้าย มุมสัมผัสสายของนิ้วชี้จะอยู่ทางขวาและมุมสัมผัสสายของนิ้วกลางจะอยู่ทางขวาเช่นกัน ทำนองของผู้เล่นจะเอียง 45 องศาเฉียงไปทางซ้าย

3. การปรับระดับของเสียงผู้เล่นจะต้องปรับสายเพื่อปรับระดับของเสียงก่อนเริ่มต้นบรรเลงทั้ง 13 สาย โดยเคลื่อน Ji (Bridge) หรือนมขึ้นลง ผู้เล่นจะปรับนมขึ้นลงจนกว่าจะได้บันไดเสียง (Base Pitch) ที่ตนต้องการ โดยเริ่มปรับตั้งแต่สายที่ 1 จากข้างล่างสุด เรียกสาย ICHI (1), NI (2), SAN (3), SHI (4), GO (5), ROKU (6), SHICHI (7), HACHI (8), KU (9), ZYU (10), TO (11), I (12), KIN (13)

ตัวอย่างการปรับระดับเสียงโน้ตบันไดเสียงพื้นฐานสำหรับการบรรเลงดนตรีญี่ปุ่นดังนี้

<p>♪ Hira-tyoshi ("Rokudan" "Midare" etc.)</p>	<p>♪ Kokin-tyoshi ("Chidorinokyoku" etc.)</p>
<p>♪ Hon-kumoi-tyoshi ("Kumoi" etc.)</p>	<p>♪ Gaku tyoshi ("Gakubushima" etc.)</p>

4. ดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น

จากการศึกษางานเอกสาร Tanaka Kenji พบว่า ดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) นั้นเป็นเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลจากเครื่องดนตรีจีนในยุคเอโดะ โดยเริ่มจากการเป็นเครื่องดนตรีในราชสำนักญี่ปุ่นไว้สำหรับการบรรเลงในวาระต่างๆ โดยในช่วงแรกของดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ใช้สำหรับการบรรเลงในราชสำนัก สำหรับราชประเพณีที่สำคัญ เช่น ในดนตรี Gagaku เป็นต้น

ต่อมาเมื่อดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ได้รับความนิยมในระดับชนชั้นปกครองและได้ถูกจำกัดการเล่นไว้ในราชสำนักสมัยเอโดะที่สงวนสำหรับอาชีพให้คนตาบอด เมื่อถึงสมัยเมจิจึงเปิดโอกาสให้สตรีชาวญี่ปุ่นที่เกิดในตระกูลผู้ดีหรือสามัญชนได้มีโอกาสเลือกเรียนดนตรี โซโกกุ

(Soukyoku) จึงเป็นเครื่องดนตรีที่แสดงสัญลักษณ์ของชนชั้นในประเทศญี่ปุ่น กล่าวคือเป็นเครื่องดนตรีที่ไว้สำหรับ ชนชั้นนักปกครอง คนพิการ ตาบอดแล้วจึงกระจายสู่สตรีในตระกูลสูงศักดิ์และสามัญชนเท่านั้น คนญี่ปุ่นเชื่อว่าดนตรีญี่ปุ่น สามารถบ่งบอกฐานะและระดับของชนชั้นได้เช่น ดนตรี Gagahu สำหรับจักรพรรดิ ดนตรี Noh สำหรับชามูโร เป็นต้น (Tanaka Kenji, 2004)

จากการศึกษางานเอกสารของ Tokumaru Yoshihiko พบว่าดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ที่ถูกปิดกั้นสำหรับคนตาบอดในสมัยเอโดะ หลังจากนั้น ต่อมาในสมัย เมจิได้เริ่มแพร่หลายสู่สามัญชนที่มีฐานะทางสังคมที่ดี เพื่อให้ เด็กผู้หญิงที่ต้องการเพิ่มคุณสมบัติของลูกผู้หญิงที่มีฐานะทางสังคมและการเงินรวมทั้งบุคคลทั่วไปที่ไม่พิการได้เรียนดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) จึงเป็นเครื่องมือเพื่อเป็นสิ่งประดับตัวให้มีค่าสูงขึ้น โซโกกุ (Soukyoku) เป็นเครื่องดนตรีที่มีราคาแพงถือเป็นสมบัติ ล้ำค่า ดังนั้น จึงเป็นสมบัติให้ลูกผู้หญิงให้สำหรับนำไปบ้านผู้ชายเวลาจะแต่งงาน ผู้หญิงญี่ปุ่นที่มีฐานะดีสมัยโบราณ จะต้องนำกิโมโนราคาหลายแสน ตู้เสื้อผ้าราคาแพง รวมทั้งเครื่องดนตรีราคาสูง เช่น โซโกกุ (Soukyoku) เพื่อนำไปใช้เวลาแต่งงานที่บ้านผู้ชาย (Tokumaru Yoshihiko, 2003)

จากการศึกษาทางเอกสาร พบว่าในสมัยเอโดะ เนื่องจากแนวคิดเรื่องของการแบ่งระดับชนชั้นทางสังคมเพื่อถ่ายทอดการปกครองนั้นมีผลต่อการประกอบอาชีพในชนชั้นต่าง วัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากปรากฏการณ์ทางสังคมในครั้งนั้น โดยการอาศัยเครื่องดนตรีเป็นเครื่องมือทางการเมืองที่ต้องการจำแนกชนชั้น กล่าวคือภาครัฐได้มีการกำหนดให้อาชีพของนักดนตรีเป็นอาชีพเฉพาะสำหรับ ผู้พิการทางสายตานั้น สาเหตุหลักประการหนึ่งที่ภาครัฐได้กำหนดให้ผู้พิการทางสายตามีสิทธิในการประกอบอาชีพนักดนตรีอันเนื่องมาจากความเชื่อที่ว่าผู้พิการทางสายตานั้นไม่สามารถประกอบอาชีพอื่นๆได้ ประกอบผู้พิการทางสายตานั้นมีสมาธิดีและมีไสตประสาทที่ดีในการเทียบเสียงและบรรเลงเพลงต่างๆ รัฐบาลให้สงวนอาชีพนักดนตรีสำหรับคนตาบอด เพราะเห็นว่าถ้าไปแย่งอาชีพต่างๆแล้ว จะทำให้คนตาบอดที่หูดีนั้นไม่มีงานทำ (Tokumaru Yoshihiko, 1993)

จากการศึกษาทางเว็บไซต์ พบว่าดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ได้ถูกระบุให้เป็นวิชาชีพสำหรับผู้พิการทางสายตาในยุคเอโดะ ในศตวรรษที่ 17 ได้พบผู้เชี่ยวชาญในการเล่นดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) คือ Yatubashi Kengyo ซึ่งเป็นนักดนตรีพิการทางสายตาที่ได้รับการยอมรับว่าเป็นนักดนตรีที่มีความชำนาญในการเล่นโซโกกุ (Soukyoku) เป็นอย่างมากในช่วงระหว่างปี.ศ.1614-1685 ซึ่งเป็นนักดนตรีที่มีความสามารถสูงในการบรรเลง โซโกกุ (Soukyoku) จนได้รับการแต่งตั้ง

ให้เป็น Kengyo ซึ่งเป็นตำแหน่งสูงสุดในฐานะนักดนตรี โซโกกุ (Soukyoku)(แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp)

Yatubashi Kengyo เป็นนักดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ที่ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลง วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) จนได้รับการยอมรับว่าเป็นบิดาของดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) (แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp) จากการศึกษาพบว่า Yatubashi Kengyo ได้รับการยกย่องว่าเป็นผู้ที่เผยแพร่ดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ให้แพร่หลายและขยายไปยังชนชั้นอื่น นอกเหนือจากการเป็นดนตรีสำหรับราชสำนัก วัดและสำหรับการประกอบอาชีพของผู้พิการเท่านั้น กล่าวคือ Yatubashi Kengyo เป็นผู้ที่ทำการถ่ายทอดดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ไปยังสตรีและเด็กหญิงที่มีฐานะได้ศึกษาและบรรเลงดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) จนทำให้ได้รับความนิยมต่อมา อย่างแพร่หลายในประเทศญี่ปุ่นดังกล่าวที่นักวิชาการด้านดนตรีญี่ปุ่นได้กล่าวว่า

“ครู Yatubashi Kengyo เป็นผู้เปิดประตูดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ให้กว้างขึ้น ไม่จำกัดเฉพาะเป็นดนตรีสำหรับราชสำนัก หรือวัดหรือสำหรับคนตาบอดและผู้ชายเท่านั้น”

(Tokumaru Yoshihiko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“Yatubashi Kengyo เปิดโอกาสให้ลูกผู้หญิงจากครอบครัวที่มีฐานะ มีสกุลได้มีโอกาสเรียน เป็นการเปิดโอกาสให้คนญี่ปุ่นที่ไม่พิการได้มีโอกาสได้เรียนดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) มากขึ้น”

(Inoue Kazuo , สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

จากแนวคิดและวิธีการดังกล่าวทำให้ดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ได้รับความนิยมและถือเป็นระเบียบปฏิบัติสำหรับเด็กสตรีฐานะดี และสามัญชนที่มีระดับ ชาวญี่ปุ่นที่นิยมทำการศึกษาและบรรเลงดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ได้ จากการศึกษาพบว่า การที่ชาวญี่ปุ่นได้ให้ความสนใจกับการศึกษาและการบรรเลงดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) นั้นเนื่องมาจากการที่ชาวญี่ปุ่นเชื่อว่า ดนตรีญี่ปุ่นมีลักษณะพิเศษต่างจากดนตรีตะวันตก คือดนตรีญี่ปุ่นจะใช้สำหรับพิธีกรรมทางศาสนา ดนตรีญี่ปุ่นจึงเป็นดนตรีศักดิ์สิทธิ์ และมีคุณค่าทางศาสนา ผู้บรรเลงต้องเคารพและดำรงตามอยู่ในศีลธรรมและจริยธรรม ดังความกล่าวที่ว่า

ดนตรีญี่ปุ่น เราถือว่าเป็นดนตรีที่ผสมผสานศาสนาพุทธจากจีนและเกาหลี เราไม่เน้นว่าเรียนเพื่อความสนุกสนานอย่างเดียว แต่แฝงไว้ถึงการฝึกธรรมะของชีวิตดังกล่าวที่ว่า

“ดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) หรือดนตรีญี่ปุ่นอื่นๆ ใช้ในงานทางศาสนาหรือบรรเลงในพิธีการ พิธีกรรมต่างๆ คนญี่ปุ่นต้องเคารพ”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“ดนตรีญี่ปุ่นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้บรรเลงต้องมีความเคารพ มีความกตัญญูทุกเวที มีศีลธรรม เราเน้นตลอดเวลาที่สอนดนตรีญี่ปุ่น”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

ความนิยมและความเชื่อในเรื่องดนตรีญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ได้รับความนิยมแพร่หลายมาจนถึงในยุคเมจิซึ่งสภาพสังคมและวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นเริ่มเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือเป็นสมัยที่รูปแบบการแบ่งชนชั้นวรรณะได้ลดบทบาทลง แนวคิดเรื่องการใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในทางการเมืองการปกครองได้หดหายไป ทำให้สามัญชนมีสิทธิในการเลือกเรียนดนตรีได้ตามความถนัดและความสนใจ จนก่อให้เกิดสำนักดนตรีต่างๆ เกิดขึ้นมากมาย ดังคำกล่าวที่นักวิชาการดนตรีได้กล่าวว่า

“ สมัยเมจิ ยกเลิกการแบ่งชนชั้น ไม่มีโซกุน ทำให้ดนตรีญี่ปุ่นเริ่มแพร่หลายสำหรับสามัญชน รวมถึงดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ด้วย”

(Tokumaru Yosihiko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

ดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ได้ถูกเปิดโอกาสให้คนธรรมดาได้มีโอกาสเลือกเรียน ดังที่กล่าวต่อว่า

“สมัยเมจิ ดนตรีไม่ใช่เครื่องมือทางการเมือง คนที่สนใจและมีฐานะดี ก็สามารถเรียนโซโกกุ (Soukyoku) ได้ สำนักดนตรีจึงเกิดขึ้นมากมาย เพราะมีคนนิยมอยากเรียนมากขึ้นจึงต้องไปหาครูตามบ้านสำนักต่าง ๆ ที่ตนชอบ”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

จากการศึกษาพบว่า ในยุคเมจิดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ได้รับความนิยมแพร่หลายอยู่ระยะเวลาหนึ่งจนกระทั่งยุคเมจิตอนกลาง สังคมในเมืองเริ่มได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมตะวันตก อันเนื่องมาจากการที่ประเทศญี่ปุ่นเริ่มมีการติดต่อสื่อสารและค้าขายกับประเทศตะวันตกมากขึ้น และต้องการสร้างชาติให้มีความเป็นปึกแผ่นและทันสมัยทัดเทียมประเทศตะวันตก ดังคำกล่าวที่ว่า

“ ในยุคเมจิเป็นยุคที่ญี่ปุ่นได้วางพื้นฐานและวางแผนประเทศเพื่อสร้างความมั่นคงให้กับประเทศในด้านเศรษฐกิจและการเมือง เพื่อให้ทัดเทียมกับประเทศตะวันตก”

(Tokumaru Yosihiko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

ด้วยความที่ต้องการพัฒนาประเทศสู่ความเป็นสากล จึงเร่งรีบปรับแผนนโยบายของประเทศ สู่ความเป็นตะวันตก ดังคำกล่าวที่ว่า

“เมื่อญี่ปุ่นได้สัมผัสตะวันตก ก็รู้ว่า พวกตะวันตกอยู่เหนือญี่ปุ่นไม่เฉพาะอารยธรรมการผลิตเท่านั้น ทางด้านความคิด จิตวิญญาณ พวกตะวันตกก็ชนะ ญี่ปุ่นจึงควรรับเอาอารยธรรมทั้ง 2 อย่าง ทำให้กลายเป็นเริ่มต้นของวัฒนธรรมใหม่”

(Tokumaru Yosihiko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมตะวันตกได้เริ่มเข้ามามีอิทธิพลในประเทศญี่ปุ่นโดยได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐทำให้วัฒนธรรมดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ได้ถูกแยกออกจากวิถีชีวิตของประชากรส่วนใหญ่ในประเทศญี่ปุ่น อันเนื่องมาจากประชาชนส่วนใหญ่หันมาให้ความสนใจกับดนตรีตะวันตกแทนแต่จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) กลับไม่ได้สูญหายไปจากสังคมและวัฒนธรรมชาวญี่ปุ่น จากการศึกษพบว่าในยุคนี้กลับทำให้สำนักดนตรีต่างๆมีการแพร่กระจายตัวมากขึ้น อันเนื่องมาจากการความรักในเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติของกลุ่ม นักดนตรีและผู้รักในชาติดังคำกล่าวที่ว่า

“ ด้วยกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงทำให้ดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ได้ถูกเบียดมาเป็นอีกสังคมหนึ่ง แต่ก็ไม่ได้สูญหายไปเหมือนกับถูกหลบซ่อนอยู่ในอีกมุมหนึ่ง”

(Tokumaru Yosihiko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“สำนักดนตรีในยุคนี้ กลับมีการแพร่กระจายมากขึ้น และยังมีการถ่ายทอดรุ่นต่อรุ่นด้วยซ้ำ เพราะมีกลุ่มคนญี่ปุ่นได้อุ้มชู เกิดองค์กรเข้ามาค้าจุนให้การสนับสนุนทางทรัพย์สิน เพื่อให้ดำรงไว้ซึ่งดนตรี”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

จากแนวคิดและวิธีการดังกล่าวทำให้ดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ยังคงได้รับการสืบทอดในสังคมญี่ปุ่นอย่างต่อเนื่องจนกระทั่งในสมัยปัจจุบันรัฐบาลประเทศญี่ปุ่นได้เห็นความสำคัญของวัฒนธรรมญี่ปุ่นในการที่จะถ่ายทอดองค์ความรู้ด้านต่างๆให้กับเด็กจึงได้มีการกำหนดนโยบายการศึกษาของประเทศโดยเด็กญี่ปุ่นต้องสามารถเล่นเครื่องดนตรีประจำชาติได้ จากแนวคิดดังกล่าวทำให้โรงเรียนในประเทศญี่ปุ่นจึงได้เริ่มมีการนำเอาดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนการสอนในโรงเรียน(แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp) จนกระทั่งปัจจุบัน

ดังนั้น จากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์ และสนทนากลุ่ม สรุปได้ว่า เครื่องดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) เป็นตัวแทนของดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น เพราะได้รับการถ่ายทอดจากบรรพบุรุษ สืบทอดต่อกันมาอย่างไม่ขาดสาย รวมทั้งใช้ในพิธีการต่าง ๆ ควบคู่กับวิถีชีวิตคนญี่ปุ่นมาโดยตลอด ถึงแม้จะเป็นเครื่องดนตรีที่มาจากหลายประเทศแต่ก็ได้ถูกปรับแต่งให้กลืนมาในวัฒนธรรมของญี่ปุ่น

5. พื้นที่ในการศึกษา

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นดั้งเดิมตั้งแต่สมัยเอโดะนั้น จะเป็นการถ่ายทอดแบบ Oral Transmission เป็นการถ่ายทอดภายในครอบครัว เช่น พ่อสอนลูก พี่สอนน้อง แม่สอนลูก มีความสัมพันธ์กันในครอบครัว มีความเคารพในความเป็นอาวุโส โดยไม่ได้เน้นถึงความเก่งกาจทางด้านการมีฝีมือเท่านั้น แต่เน้นถึงความมีมนุษยสัมพันธ์มากกว่า ไม่นิยมการใช้โน้ตหรือหนังสือประกอบการเรียน แต่นิยมการท่องจำและถ่ายทอดโดยผ่านวาจา การฝากตัวเป็นศิษย์ จะต้องมีการปรนนิบัติรับใช้ครูเพื่อแสดงถึงความกตัญญูและความตั้งใจจริงที่ต้องการศึกษาหาความรู้

นักเรียนที่มาสมัครเรียนตามบ้านดนตรี ส่วนใหญ่มาเรียนเพราะชอบดนตรีหรือเรียนเพื่อเตรียมความพร้อมเพื่อเป็นคุณสมบัติของลูกผู้ดีญี่ปุ่นที่เน้นว่าต้องมีวิชาจัดดอกไม้, ชงน้ำชา และเล่นดนตรีประจำชาติ ดังนั้นการเล่นดนตรีประจำชาติในสมัยเอโดะจึงไม่มีรูปแบบเฉพาะ แต่จะขึ้นอยู่กับบ้านที่จัดสอนดนตรีที่ต้องได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากครูผู้สอนในบ้านนั้น

ในการศึกษาคั้งนี้ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาและคัดเลือกพื้นที่ในการศึกษานบ้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นโดยศึกษาจากสภาพความเป็นบ้านดนตรีหรือสำนักดนตรีได้มาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน หากจะพิจารณานบ้านดนตรีที่ยังคงหลงเหลืออยู่ ซึ่งมีความเข้มแข็ง เข้มข้นทางวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น และเป็นแกนนำของวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นอันได้แก่

1. บ้านเซหะ (Seiha)
2. บ้านโยนิกาว่า (Yonekawa)
3. บ้านมียากิ (Miyagi)
4. บ้านโตมियามา (Tomiyama)

1. พื้นที่การศึกษา: บ้านเซหะ (Seiha)

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นของบ้าน Seiha โดยมีครู Nakasima เป็นครูผู้ถ่ายทอดโดยตรง สำหรับโรงเรียน Sciha เป็นโรงเรียนที่มีการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นโดยการถ่ายทอดแบบโบราณคือเน้นการท่องจำแล้วนั้น โรงเรียนยังใช้โน้ตแบบตัวเลข รวมทั้งการใช้โน้ตบรรทัดแบบสากลอีกด้วย แต่เนื่องจากบ้าน Seiha จะมีลักษณะของความเป็นบ้านดนตรีที่อยู่ในรูปแบบของโรงเรียนดนตรี จึงมีครูสอนถึง 30 ท่าน โดยมีหลักสูตร 2 ปี เป็นคอร์สการเตรียมความพร้อม 1 ปี และคอร์สวิชาปฏิบัติเฉพาะอีก 1 ปี วิธีการประเมินก่อนการเรียนจะมีการทดสอบวิชาปฏิบัติเล่นเพลงบังคับ 1 เพลง และเพลงเสรี 1 เพลง วิชาสามัญ เช่น ประวัติศาสตร์ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น โดยแบ่งย่อยออกเป็นวิชาทฤษฎีดนตรีญี่ปุ่น, Music ditation, การร้อง และการสอบสัมภาษณ์ เมื่อผ่านการวัดผลแล้วจึงเริ่มที่จะเรียนในความเป็นสากลแต่ยังเน้นถึงวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นที่เข้มข้นของโรงเรียน Seiha ที่ยังหลงเหลือถึงความมั่งคั่งผูกพันที่ ความเคารพในอาวุโส ความนับถือบรรพบุรุษอันเป็นจุดมุ่งหมายสำคัญของแนวคิดการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในบ้าน โดยกล่าวได้ว่าคุณค่าของดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นทำให้แสดงออกถึงความเป็นคนญี่ปุ่นที่แท้จริง ความสัมพันธ์ของมนุษย์และหลักธรรมของพระพุทธศาสนา รวบรวมกลมกลืนกันอย่างมีระเบียบ ดังนั้นนักเรียนทุกคนยังต้องแสดงความเคารพต่อรูปภาพบรรพบุรุษที่ก่อตั้งบ้านดนตรีแห่งนี้ และพระพุทธรูปแบบญี่ปุ่นในห้องเรียนอันแสดงถึงความนับถือในศาสนาพุทธ ผสมผสานของความเป็นสากลที่มีเครื่องเทคโนโลยีที่ทันสมัยในห้องเรียน (บ้านเซหะ Seiha, สิงหาคม 10 เมษายน 2546)

ครู Nakasima ได้กล่าวว่าความแตกต่างระหว่างคนที่เรียนดนตรีตะวันตกและดนตรีญี่ปุ่นว่า ส่วนใหญ่คนที่เรียนดนตรีตะวันตกเพื่อความสนุก ความไพเราะ และความนิยมในสากลตามแฟชั่นนิยมทั่วโลก แต่คนที่เลือกเรียนดนตรีญี่ปุ่นส่วนใหญ่ตั้งแต่สมัยเอโดะนั้น เลือกเรียนเพราะเป็นการเรียนที่ผสมผสานความเป็นศิลปะและศาสนา ที่เน้นความมั่งคั่งผูกพันที่ต่อผู้ใหญ่ การนับถือและให้เกียรติผู้ใหญ่ การฝึกระเบียบวินัย ฝึกความอดทน หรืออาจกล่าวได้ว่าฝึกธรรมชาติของชีวิตควบคู่ไปกับการฝึกเรียนดนตรีด้วย การเรียนดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจะใช้หลักของ

พระพุทธศาสนาเป็นหลักยึดของการเรียนดนตรี อีกทั้งอดีตประเทศญี่ปุ่นยังมีการแบ่งชั้นวรรณะ ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษาของแต่ละชนชั้นด้วยเช่นกัน คนญี่ปุ่นตั้งแต่อดีตและจนถึงปัจจุบันอีกมากที่คิดว่าการเรียนดนตรีประจำชาติเป็นการบ่งบอกถึงฐานะที่สูงส่งของครอบครัวหรือตระกูลด้วย(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

1.1 ครูผู้ทำการถ่ายทอด

ครู Nakasima ได้รับการถ่ายทอดทางดนตรีประจำชาติโดยตรงจากคุณพ่อ โดยเน้นการถ่ายทอดแบบการท่องจำและการใช้โน้ตตัวเลขโบราณบ้าง เพราะเพลงส่วนใหญ่ที่ได้รับการถ่ายทอดนั้นมาจากเพลงดั้งเดิม (Classical Music) ซึ่งครู Nakasima เองก็ได้ประพันธ์เพลงในรูปแบบใหม่ที่ได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตกมาเป็นแบบแผนของความคิด ทำให้มีอรรถรสทางดนตรีที่แตกต่างไปจากดนตรีดั้งเดิม อาจจะเป็นเพราะคนญี่ปุ่นสมัยใหม่นิยมความเป็นตะวันตกมาก นิยมฟังดนตรีตะวันตกมากกว่าดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น จึงทำให้ครู Nakasima เองต้องพยายามที่จะทำให้ดนตรีญี่ปุ่นเกิดความประทับใจในหัวใจของคนหนุ่มสาวมากขึ้น ดังนั้น จึงต้องประพันธ์เพลงที่มีรสชาติของความเป็นตะวันตก เพื่อเอาใจคนรุ่นใหม่ด้วย รวมทั้งวิธีการถ่ายทอดที่ไม่เน้นเฉพาะการถ่ายทอดแบบโบราณดั้งเดิม แต่มีวิธีการถ่ายทอดแบบตะวันตก คือ ใช้บรรทัด 5 เส้นด้วย ดังนั้นครู Nakasima จึงได้ประพันธ์เพลงรูปแบบใหม่ที่ใช้น้ตสเกลช่วยจะทำให้ง่ายต่อความเข้าใจและการถ่ายทอดแต่สำหรับเพลงดั้งเดิมนั้นก็ยังนิยมการท่องจำหรือการใช้โน้ตแบบตัวเลขดั้งเดิม(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

1.2 วิธีการถ่ายทอด

รูปแบบการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นของโรงเรียนดนตรี Seiha นั้น ยังนิยมการถ่ายทอดโดย Oral Transmission หรือแบบโบราณดั้งเดิมที่ยังเน้นการจำที่ละท่อน ครูเชื่อว่าการเน้นการท่องจำจะทำให้เกิดความกระจำและความเข้าใจในบทเพลงได้ลึกซึ้งมากกว่า ครูผู้สอนยังจะใช้เครื่องดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) และ Shamisen เป็นเครื่องดนตรีในการถ่ายทอด

จากการศึกษาพบว่าเนื่องจากบ้าน Seiha จะมีลักษณะของความเป็นบ้านดนตรีที่อยู่ในรูปแบบของโรงเรียนดนตรี จึงมีครูสอนถึง 30 ท่าน โดยมีหลักสูตร 2 ปี เป็นคอร์สการเตรียมความพร้อม 1 ปี และคอร์สวิชาปฏิบัติเฉพาะอีก 1 ปี วิธีการประเมินก่อนการเรียนจะมีการทดสอบวิชาปฏิบัติเล่นเพลงบังคับ 1 เพลง และเพลงเสรี 1 เพลง วิชาสามัญ เช่น ประวัติศาสตร์ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น โดยแบ่งย่อยออกเป็นวิชาทฤษฎีดนตรีญี่ปุ่น, Music

dition, การร้อง และการสอบสัมภาษณ์ เมื่อผ่านการวัดผลแล้วจึงเริ่มที่จะเรียน โดยมีหลักสูตรดังต่อไปนี้(บ้านเซหะ Seiha, สังเกต 10 เมษายน 2546)

1. ประวัติศิลปะวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่น เรียนสัปดาห์ละ 2 ชั่วโมง นักศึกษาต้องเรียน 6 เดือน
2. วิชาดนตรีสังคีต (ความซาบซึ้งในดนตรีญี่ปุ่น) โดยแบ่งเป็น
 - ประวัติดนตรีญี่ปุ่น
 - สไตส์การร้องเพลง (NOH)
 - การเปล่งเสียง
 - การสอนวิชาการละคร
3. การวิเคราะห์ดนตรี โคโตะ และประวัติดนตรี โคโตะ
4. สรีระของร่างกาย
5. ดนตรีญี่ปุ่นศึกษา โดยเน้นให้รู้จักการฟังเพลงญี่ปุ่น และความเข้าใจในดนตรีญี่ปุ่น
6. ภาษาญี่ปุ่นแบบโบราณ และแบบปัจจุบัน
7. ประวัติดนตรีตะวันออก
8. Harmony
9. ประวัติดนตรีตะวันตก
10. การประพันธ์

การใช้โน้ตเพลงพบว่าที่โรงเรียนนิยมใช้โน้ตแบบตัวเลขที่นิยมเขียนเป็นภาษาญี่ปุ่นจาก 1-13 ตามจำนวนเส้นของ โซโกกุ (Soukyoku) โดยนับจากเส้นล่างของ โซโกกุ (Soukyoku) เป็นเส้นที่ 1 เป็นลำดับขึ้นไปจนถึงเส้นที่ 10 และต่อด้วย อิ, โตะ, คิน การเล่น โซโกกุ (Soukyoku) นั้นจะต้องปรับเสียงโดยปรับนมแล้วตั้งเสียงตามที่ต้องการได้ ปัจจุบันได้มีการพัฒนาการของเครื่องดนตรีให้มีเสียงต่ำถึง 17 สาย เพื่อการบรรเลงที่เป็นวงจะเกิดความไพเราะมากยิ่งขึ้น(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

รูปแบบการประเมินผลของโรงเรียน Seiha จะต้องเล่นเพลงตั้งแต่เพลงบังคับและเพลงเลือกเสรี และมีการสอบวิชาเฉพาะแบบข้อเขียนทั้งหมด นอกจากนั้นยังมีการแสดงคอนเสิร์ตของนักเรียนประจำปีทุก ๆ ปีอีกด้วย เป็นการแสดงเป็นกลุ่มที่โรงเรียนและนอกสถานที่ด้วย(บ้านเซหะ Seiha, สังเกต 10 เมษายน 2546)

1.3 ผู้รับการถ่ายทอด

จากการศึกษาพบว่านักเรียนที่เลือกมาเรียนในโรงเรียน Seiha จะเป็นทั้งนิสิต นักศึกษา ปริญญาตรี หรือผู้ที่จบปริญญาตรีไปแล้ว ซึ่งมีวัยแตกต่างกันไปโดยไม่มีการจำกัดเพศและอายุ นักเรียนของโรงเรียน Seiha จะมีคุณสมบัติและกลืนอายุของความเป็นผู้ตีญี่ปุ่นอย่างเห็นได้ชัด ตั้งแต่การแต่งกาย, วาจาที่พูดอย่างไพเราะ, มารยาทการนั่ง, ยืน และการต้อนรับจะไม่เหมือนวัยรุ่นทั่วไป เพราะจะมีความระมัดระวังอยู่ตลอดเวลา แสดงความสำรวมเรียบร้อย นักเรียนส่วนใหญ่ที่มาเรียนอยากจะเป็นครูดนตรีญี่ปุ่นต่อไป แต่มีบางส่วนที่มาเรียนเพราะความเป็นกุลสตรี ญี่ปุ่นที่พ่อแม่อยากให้มาฝึกให้พร้อมในคุณสมบัติของความเป็นผู้ตีญี่ปุ่น(บ้านเซหะ Seiha, สังกศ 10 เมษายน 2546)

2. พื้นที่การศึกษา: บ้านโยเนกาว่า (Yonekawa)

บ้าน Yonekawa เป็นบ้านดนตรีที่ตั้งอยู่ในแมนชั่น มี 4 ห้อง บริเวณรอบ ๆ แมนชั่นจะมีสวนญี่ปุ่นที่สวยงาม บ้าน Yonekawa ยังมีคุณยายที่ยังแข็งแรง แต่หูจะไม่ค่อยได้ยินต้องใส่เครื่องฟังช่วย จากการสัมภาษณ์ ครู Yonekawa ที่เป็นลูกสาวของคุณยาย Yonekawa พบว่า ครู Yonekawa ได้รับการถ่ายทอดจากคุณพ่อและคุณแม่โดยตรง ซึ่งหลักสูตรทั้งหมดที่บ้าน Yonekawa จะเป็นผู้คิดค้นด้วยตัวเอง และที่บ้านนี้จะใช้โน้ต 13 เส้น Ito Hu โดยได้รับอิทธิพลมาจากบรรทัด 5 เส้นของดนตรีตะวันตก

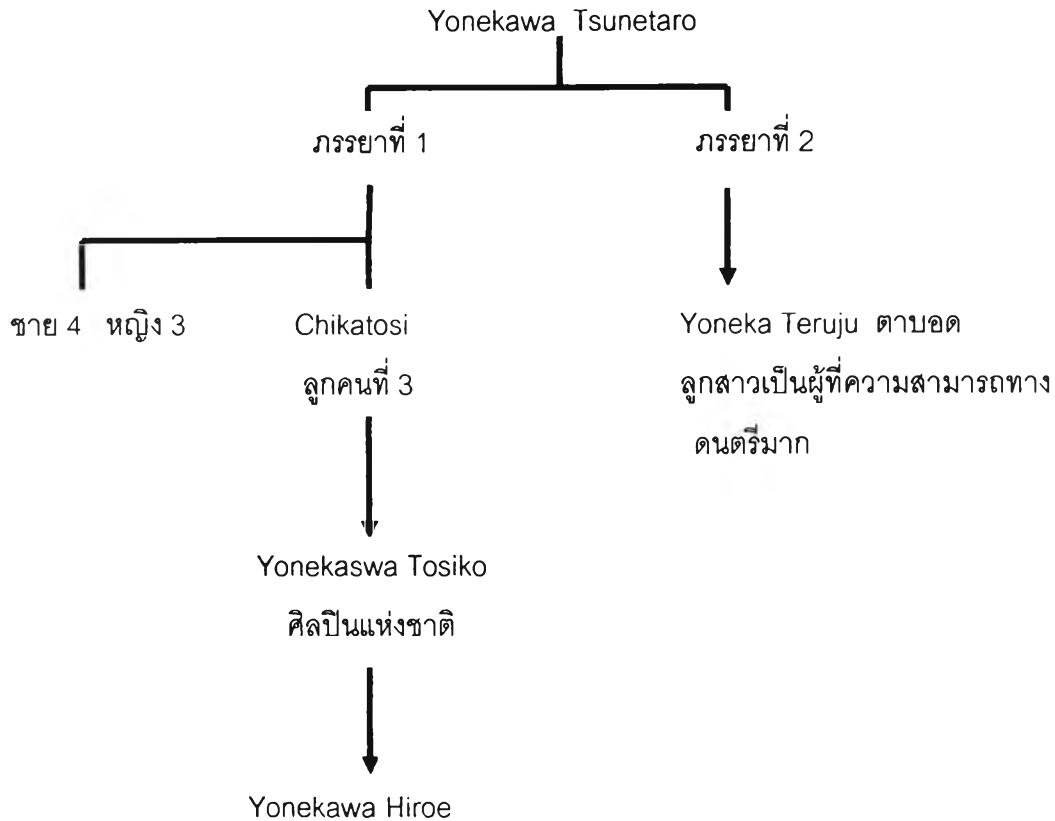
จากการศึกษาพบว่าแนวคิดที่สำคัญของการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในบ้าน Yonekawa เชื่อว่าการสร้างความเป็นคนญี่ปุ่นที่เป็นแบบฉบับที่แท้จริงได้นั้น ควรจะส่งเสริมตั้งแต่เด็กเล็กๆและเชื่อว่าดนตรีญี่ปุ่นมีคุณค่าของการสร้างความเป็นมนุษย์อีกทั้งความเป็นคนญี่ปุ่นที่แท้จริง นอกจากนี้ ครู Yonekawa ยังเชื่ออีกว่าการเรียนรู้วัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นอย่างเดียวยังไม่เพียงพอสำหรับการสร้างคนญี่ปุ่นแต่ควรเรียนรู้วัฒนธรรมอื่นๆเป็นส่วนประกอบไปด้วยเช่นกัน

ความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้าน Yonekawa ที่ตั้งเครื่องดนตรีไว้อย่างเป็นสัดส่วน การจัดบริเวณสำหรับการเรียนผสมผสานกับบรรยากาศความเป็นตะวันตกที่มีทั้งการนั่งแบบตะวันตกและการนั่งแบบพื้นเสื่อสามารถสร้างบรรยากาศได้อย่างกลมกลืน แต่นักเรียนดนตรีที่เข้ามาในบ้านดนตรีแห่งนี้ได้แสดงออกถึงมารยาท ความเคารพ ความโอบอ้อมอารี เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน สังเกตได้จากนักเรียนทุกคนที่เข้ามาจะต้องรีบเข้ามาคุกเข่าและกับเอาศีรษะจรดพื้นทำความเคารพต่อคุณยาย Yonekawa ที่นั่งอยู่ที่เก้าอี้ก่อนแล้วจึงไปนั่งที่เครื่องดนตรีนักเรียนทุกคนจะพูดจากันด้วยเสียงอันเบาและไพเราะการสนทนาจะเป็นแบบผู้ตีญี่ปุ่นแท้ๆ แม้แต่การเสิร์ฟน้ำชา

จะเป็นแบบประเพณีดั้งเดิมและนักเรียนทุกคนที่มาเรียนจะช่วยกันโดยไม่ต้องบอก นักเรียนทุกคนรู้จักการแบ่งภาระหน้าที่ การจัดเครื่องดนตรี การจัดที่นั่ง การวางโน้ต และการเก็บเครื่องดนตรี ทั้งหมดทุกอย่างดูเป็นระเบียบและลงตัวโดยไม่ต้องให้ครูสั่ง ดูเหมือนว่าทุกคนรู้ภาระหน้าที่ของตนเองอย่างดีและเมื่อเรียนเสร็จก็จะมีการกล่าวขอบคุณโดยการโค้งเอาศีรษะจรดพื้นอีกเช่นกัน ดูแล้วเป็นการเคารพอย่างนอบน้อมและเป็นระเบียบดี(บ้านโยนิกาว่า Yonekawa, สังเกต 16 เมษายน 2546)

2.1 ครูผู้ทำการถ่ายทอด

จากการศึกษาพื้นฐานการศึกษาของYonekawaพบว่าสมัยคุณพ่อและคุณแม่นั้นท่านได้รับการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นจากคนตาบอด โดยการถ่ายทอดแบบโบราณดั้งเดิมที่เน้นการท่องจำอย่างเดียว และเป็นการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว ถ่ายทอดทีละประโยค ให้จำทีละประโยค และต้องเรียนทุกวัน วันละประมาณ 30 นาที เรียนเสร็จกลับบ้านวันรุ่งขึ้นมาเรียนใหม่ Yonekawa Tosiko ได้รับการถ่ายทอดจากคุณพ่อและคุณแม่โดยตรงโดยเริ่มเรียน โกะโตะ (Koto) ตั้งแต่ อายุ 4 ปีกับคุณพ่อ และเรียน Shamisenเมื่ออายุ 7 ปี อายุ 9 ปี เริ่มออกแสดงคอนเสิร์ต อายุ 13 ปี ได้มีโอกาสแสดงออกอากาศ N.H.K. (Yonehawa Hiroe,สัมภาษณ์ 16 เมษายน 2546) จากการศึกษาพบว่าครูผู้ทำการถ่ายทอดในบ้านนั้นเป็นผู้ที่สืบทอดดนตรีประจำชาติมาจากครอบครัว Yonekawa ดังจะเห็นได้จากคุณยาย Yonekawa ผู้ซึ่งเป็นศิลปินแห่งชาติ ส่วนครู Yonekawa ก็ยังเป็นผู้มีความสามารถในการบรรเลง โซโกกุ (Soukyoku), Shamisen มีผลงานทางการประพันธ์เพลงและการแสดงตลอดปีจนอาจกล่าวได้ว่าผู้ที่ทำการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติในบ้าน Yonekawa จะต้องเป็นเครือญาติกันเท่านั้นดังจะเห็นได้จากรูปแบบความสัมพันธ์ดังนี้

จากการศึกษาพบว่าหลังจากที่รัฐบาลญี่ปุ่นได้ปรับเปลี่ยนหลักสูตรตั้งแต่ ปี 2545 ที่ต้องเน้นให้มีดนตรีประจำชาติไว้ในหลักสูตรของชาติ ทำให้ครูในโรงเรียน อาจารย์ในมหาวิทยาลัย โดยเฉพาะคณะที่เกี่ยวข้องกับการผลิตครูดนตรีจำเป็นจะต้องเร่งศึกษาวิจัยผลิตครูส่งการสอนมากมายเพื่อใช้ประกอบการเรียนการสอน จึงทำให้ครู Yonekawa ต้องมีภาระหน้าที่เพิ่มขึ้นต้องออกไปเป็นวิทยากรรับเชิญรวมทั้งการทำสัมมนาเชิงปฏิบัติการให้กับหลายหน่วยงาน

2.2 วิธีการถ่ายทอด

บ้าน Yonekawa จะใช้การถ่ายทอดแบบโบราณดั้งเดิม เน้นการท่องจำสำหรับเพลงดั้งเดิม ส่วนเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ๆ โดยคุณพ่อ, คุณแม่และของครู Yonekawa จะนิยมใช้น้ำต 13 เส้น โดยครู Yonekawa ได้นำวิธีการประพันธ์เพลงใหม่ ๆ ที่ได้รับอิทธิพลโดยตรงจากดนตรีตะวันตกยังประยุกต์การเรียนการสอนให้สามารถเล่นร่วมกับเครื่องดนตรีตะวันตกได้อีกด้วย อาทิการเล่น โซโกกุ (Soukyoku) Concerto กับวงออร์เคสตราซึ่งได้รับอิทธิพลจากครู Miyagi ผู้ซึ่งเริ่มต้นแต่งเพลงดนตรีญี่ปุ่นที่ได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตก

การเรียนการสอนในบ้าน Yonekawa ยังนิยมเล่นเพลงดั้งเดิมที่ถ่ายทอดแบบโบราณและผสมผสานเพลงสมัยใหม่ จากการศึกษพบว่าครูผู้ทำการถ่ายทอดยุคเก่าคือคุณยายหรือคุณแม่ นิยมเพลงดั้งเดิมมากกว่าเพลงแนวใหม่ต่างจากครู Yonekawa

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติของบ้าน Yonekawa นั้น ครู Yonekawa จะนั่งข้างหน้าสุดและมีนักเรียน 4 คน ประจำแต่ละเครื่องดนตรี โดยเริ่มจากการคารวะตามวัฒนธรรมดั้งเดิม หลังจากนั้น ครูจะเริ่มต้นการตั้งเสียงให้ตรง ครู Yonekawa ยังใช้ความสามารถพิเศษในการปรับเสียงเครื่องดนตรีได้โดยไม่เพี้ยน หลังจากนั้นจะเริ่มบรรเลงด้วยกัน โดยมีโน้ตตั้งอยู่ข้างหน้า เมื่อมีการเพี้ยนของเสียงเกิดขึ้นเพราะความเคลื่อนของนมครู Yonekawa ก็จะสั่งให้ปรับเสียงทันที(บ้านโยนิกว่า Yonekawa, สังกศ 16 เมษายน 2546)

2.3 ผู้รับการถ่ายทอด

นักเรียนที่มาเรียนที่บ้าน Yonekawa นั้น ไม่จำกัดเพศ และอายุ จากการสัมภาษณ์ครู Yonekawa พบว่ามีนักเรียนรุ่นเล็กที่สุดอายุ 3 ปีและเป็นวัยที่ครู Yonekawa คิดว่าเหมาะสมที่สุดของการเริ่มต้นเรียน โกะโตะ (Koto) เพราะจะทำให้เด็กได้ฝึกฝนทำนอง การใช้นิ้ว รวมทั้งทักษะการบรรเลงที่เป็นระเบียบและเป็นแบบแผนต้นฉบับของดนตรีญี่ปุ่นโดยแท้จริง เพราะสรีระของเด็กเล็กๆจะง่ายต่อการฝึกหัดมากกว่าเด็กที่มีอายุมากขึ้น การฝึกฝนการเรียนดนตรีญี่ปุ่นตั้งแต่วัยเด็กจะทำให้ซึมซับวัฒนธรรมดนตรีและซึมซับวัฒนธรรมอื่นๆทั้งหมดของความเป็นญี่ปุ่นให้เกิดขึ้นในจิตใจเด็กได้ง่ายกว่าเด็กโต การค่อยๆบ่มและให้ความรู้พร้อมกับความเป็นคนญี่ปุ่นแบบดั้งเดิมกับเด็กเล็กๆนั้น เช่น การถ่ายทอดวัฒนธรรมของญี่ปุ่นที่แท้จริงและเด็กจะเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในภายภาคหน้า ครู Yonekawa เชื่อว่าการสร้างความเป็นคนญี่ปุ่นที่เป็นแบบฉบับที่แท้จริงได้นั้น ควรจะส่งเสริมตั้งแต่เด็กเล็กๆและเชื่อว่าดนตรีญี่ปุ่นมีคุณค่าของการสร้างความเป็นมนุษย์อีกทั้งความเป็นคนญี่ปุ่นที่แท้จริง(Yonehawa Hiroe,สัมภาษณ์ 16 เมษายน 2546)

3. พื้นที่การศึกษา: บ้านมียากิ (Miyagi)

บ้านดนตรี Miyagi เป็นบ้านดนตรีที่มุ่งสร้างสรรค์เสียงดนตรีญี่ปุ่นให้กับเด็กๆ ครู Miyagi Michiyo จะนิยมแต่งเพลงให้กับเด็กและนิยมการจัดคอนเสิร์ตสำหรับเด็กโดยเฉพาะ มีประวัติศาตร์มาเกือบ 30 ปีแล้ว และครู Miyagi Michiyo เป็นผู้นำเอาหลักสูตรดนตรีประจำชาติไว้ในระดับอุดมศึกษาเป็นท่านแรกที่ Tokyo University of Arts ในกรุงโตเกียว ดังนั้นคณาจารย์ที่สอนวิชาดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยแห่งนี้และแห่งเดียวของรัฐจะเป็นสายตระกูลของครู Miyagi

ดนตรีประจำชาติในบ้าน Miyagi คือ การผสมผสานเทคนิคการฝึกทักษะการใช้นิ้ว โดยใช้พื้นฐาน การฝึกหัดจากแบบฝึกหัดของวิชา Piano มาผสมกับการสอน โซโกกุ (Soukyoku) โดยที่ครูเองก็ยอมรับว่า แบบฝึกหัดการฝึกนิ้วเพื่อพัฒนาฝีมือสำหรับนิ้วมือและสรีระอื่น ๆ จำเป็นอย่าง

ยิ่งสำหรับการพัฒนาฝีมือการบรรเลงดนตรีญี่ปุ่น นอกจากนั้นการสอนให้เด็กคุ้นเคยกับเสียง โซโกกุ (Soukyoku) รวมทั้งการร้องให้เสียงตรงกับระดับเสียง โโกโตะ (Koto) ก็เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ที่ต้องให้รักเรียนเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียน โโกโตะ (Koto) ซึ่งจะเหมือนกับการสอนพื้นฐานของตรีตะวันตก นักเรียนส่วนใหญ่ที่เลือกมาเรียนบ้านดนตรีแห่งนี้ก็เพราะต้องการจะสอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา เพราะครูที่สอนก็จบจาก Tokyo University of Arts อีกทั้งในปัจจุบันก็เป็นอาจารย์ประจำวิชาดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น สอน โซโกกุ (Soukyoku) และร้อง ณ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ จึงทำให้เด็กนักเรียนที่เลือกเข้ามาเรียนในบ้านแห่งนี้ จึงค่อนข้างมีวัตถุประสงค์ ชัดเจนและจะเริ่มปลุกฝังอย่างเอาจริงเอาจังตั้งแต่ วัย 3 ปีขึ้นไป เมื่อนักเรียนที่เรียนจบจากมหาวิทยาลัยก็จะกลับมาเป็นครูผู้ช่วยในบ้านดนตรีแห่งนี้อีก(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546) จุดมุ่งหมายประการหนึ่งในการถ่ายทอดดนตรีประจำชาตินั้นมีจุดมุ่งหมายที่เชื่อว่าการเรียนดนตรีญี่ปุ่น นอกจากจะฝึกทักษะการเล่นเท่านั้นแล้วยังฝึกอบรมให้เด็กรู้จักความอดทน มีสมาธิ มีมารยาท รู้จักผู้ใหญ่มารยาทของคนญี่ปุ่นตั้งแต่สมัยโบราณดั้งเดิมที่ต้องมีความคู่กับวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติเป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมเด็กหรือเยาวชนญี่ปุ่นที่ไม่ควรจะละเลย ครู Fukami Satomi เชื่อว่าการเรียนดนตรีประจำชาติจะเป็นส่วนช่วยส่งเสริมวัฒนธรรมของคนญี่ปุ่นด้วย (Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

3.1 ครูผู้ทำการถ่ายทอด

จากการศึกษาพบว่าครูผู้ทำการถ่ายทอดในบ้าน Miyagi ได้แก่ครู Fukami Satomi ซึ่งได้รับการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติจากครู Miyagi Michiyoผู้ก่อตั้งบ้าน Miyagi โดยครู Fukami Satomi จะใช้วิธีการถ่ายทอดโดยได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตกเพราะ ครู Fukami Satomi เรียนวิชา Pianoและการร้อง Solfege ของดนตรีสากลมาด้วย ครู Fukami Satomi จึงนิยมจะใช้หลักการเรียนดนตรีสากลที่เน้นการฟังและการร้องมาใช้ในการสอนดนตรีญี่ปุ่นสำหรับเด็กเล็ก ครู Fukami Satomi เชื่อว่าการเรียนศิลปะต้องเรียนควบคู่กับการฝึกทักษะ รวมทั้งพละกำลัง จึงจะก่อให้เกิดเป็นนักแสดงมืออาชีพได้ ครู Fukami Satomi เชื่อว่าเทคนิควิชาการสอนของครูจะไม่มีในที่อื่นแน่นอน จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าครู Fukami Satomi จะสอนนักเรียนในบ้านตนเอง และสอนที่มหาวิทยาลัย Tokyo University of Arts และเป็นวิทยากรรับเชิญของมหาวิทยาลัยที่เมือง Nagoya และ Fukuoka อีกด้วย(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

3.2 วิธีการถ่ายทอด

จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติในบ้าน Miyagi คือ การผสมผสานเทคนิคการฝึกทักษะการใช้นิ้ว โดยใช้พื้นฐาน การฝึกหัดจากแบบฝึกหัดของวิชา Piano

มาผสมกับการสอน โโกโตะ (Koto) จากการศึกษาพบว่าครูผู้ทำการถ่ายถอดของบ้านเชื่อว่าการสร้างแบบฝึกหัดการฝึกนิ้วเพื่อพัฒนาฝีมือสำหรับนิ้วมือและสรีระอื่น ๆ จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาฝีมือการบรรเลงดนตรีญี่ปุ่น นอกจากนี้การสอนให้เด็กคุ้นเคยกับเสียง โโกโตะ (Koto) รวมทั้งการร้องให้เสียงตรงกับระดับเสียง โโกโตะ (Koto) ก็เป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่ง ที่ต้องให้รักเรียนเป็นพื้นฐานสำหรับการเรียน โโกโตะ (Koto) ซึ่งจะเหมือนกับการสอนพื้นฐานของดนตรีตะวันตก

จากการศึกษาพบว่าเทคนิคการถ่ายถอดของบ้านแห่งนี้ใช้เทคนิคโดยมีพื้นฐานของวัฒนธรรมดนตรีตะวันตกเพราะครูผู้สอนได้รับอิทธิพลจากการเรียนดนตรีตะวันตกและนำเทคนิคแบบตะวันตกซึ่งเป็นเทคนิคการฝึกทักษะพื้นฐานของครูผู้สอนมาปรับประยุกต์ใช้ในการสอนและยังเป็นแนวทางพื้นฐานที่สำคัญเวลาเล่นเพลงโบราณดั้งเดิมซึ่งจะทำให้บรรเลงได้ง่ายขึ้นเพราะขึ้นครู Fukami Satomi เชื่อว่าการถ่ายถอดแบบโบราณดั้งเดิมที่เน้นให้จำเป็นสิ่งที่ดีสำหรับการบรรเลงเพลงโบราณ แต่การที่จะทำให้เด็กมีทักษะการใช้นิ้วในการบรรเลงรวมทั้งความสามารถในการฟังและได้ยินเสียงนั้น สมัยโบราณไม่ค่อยได้ใส่ใจกับเรื่องพวกนี้แต่สำหรับเวทีที่ต้องอาศัยการแข่งขันหรือการสอบเพื่อศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาที่มีผู้คนเริ่มต้องการศึกษาต่อเพิ่มขึ้น ในแต่ละปี จึงต้องอาศัยความพลีไหว และความสามรถพิเศษในการบรรเลงที่อาศัยเทคนิคการบรรเลงขั้นสูง ดังนั้นจึงต้องมีพื้นฐานการฝึกทักษะการใช้นิ้วให้มีความแกร่งในการบรรเลงเพลงที่ยากขึ้นต่อไป (Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในบ้าน Miyagi นั้นครูผู้ทำการสอนจะให้นักเรียนที่มาเรียนจะได้ฝึกกระเบียบ วินัย ต่างๆ มากมาย ตั้งแต่การแต่งกาย การวางตัว ทำนั่ง การวางนิ้วมือ และการทำความเข้าใจก่อนการเรียน การปรับสายให้ตรง ครู Fukami Satomi จะใช้วิธีการถ่ายถอดโดยได้รับอิทธิพลจากดนตรีตะวันตกอันเนื่องมาจาก ครู Fukami Satomi เรียนวิชา Piano และการร้อง Solfege ของดนตรีสากล ครู Fukami Satomi จึงนิยมจะใช้หลักการเรียนดนตรีสากลที่เน้นการฟังและการร้องมาใช้ในการสอนดนตรีญี่ปุ่นสำหรับเด็กเล็ก เพราะคิดว่าการได้ยินเสียง โโกโตะ (Koto) ก่อนนั้นเป็นสิ่งที่สำคัญมากที่สุด เมื่อได้ยินเสียง โโกโตะ (Koto) ต้องจำให้แม่นยำแล้วจึงเปล่งเสียงออกมา ผู้วิจัยพบว่าครู Fukami Satomi ได้สร้างแบบฝึกหัดสำหรับการฝึกทักษะนั่งให้กับนักเรียน นอกจากนี้ครู Fukami Satomi ยังมีแบบฝึกหัดเฉพาะสำหรับการทำ Ear training ฝึกให้นักเรียนรู้จักการฟังแต่ใช้ โซโกกุ (Soukyoku) ไม่ใช่เครื่องดนตรีสากล ซึ่งการปรับเสียงก็ปรับด้วยหูของครูผู้สอนเองทั้งหมด ครู Fukami Satomi เชื่อว่าการเรียนศิลปะต้องเรียนควบคู่กับการฝึกทักษะ รวมกับพละกำลัง จึงจะก่อให้เกิดเป็นนักแสดงมืออาชีพได้ ครู Fukami Satomi เชื่อว่าเทคนิควิชาการสอนของครูจะไม่มีในที่บ้านอื่นแน่นอน

จากการสังเกตการสอนครู Fukami Satomi เน้นแบบฝึกหัดสำหรับการวางท่าทางทั้งร่างกายและการฝึกทักษะทางการใช้นิ้ว การบริหารแขน มือ ไหล่ และคอ ดังนั้นก่อนการ

เข้าสู่บทเรียนทุกครั้งครู Fukami Satomi จะต้องให้นักเรียนฝึกทักษะการใช้นิ้วมือบน โโกโตะ (Koto) และต้องร้องทุกเสียงให้ชัดเจนก่อน 30 นาที และฝึกการฟัง Ear Training แล้วจึงเข้าสู่บทเรียนต่อไป จากการสังเกตพบว่าครูมีวิธีการสอนที่ทันสมัยและนอกจากเน้นเทคนิคการเล่นแล้วครูยังเน้นความดั่งเบา การบรรเลงที่เน้นให้ถึงแก่นของอารมณ์โดยครูบอกนักเรียนให้ทราบถึงความหมายของบทเพลงให้กับผู้เรียนได้ทราบถึงความหมายและอารมณ์ต่างๆของเพลง

การศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบก็คือนอกจากการสอนดนตรีญี่ปุ่นที่เป็นเพลงที่ประพันธ์ในอดีตกว่า 70 กว่าปี ครูได้ผสมผสานเทคนิคการสอนแบบสากล เช่น ให้ปรบมือ และพูดแบบดนตรีสากล TA TA UM และพูดศัพท์ดนตรีสากลอีก เช่น เวลาต้องการให้ดังขึ้นครูจะพูดถึงคำว่า crescendo ซึ่งเป็นศัพท์ในดนตรีสากลที่แปลว่าให้ดังขึ้นและครูจะตั้งกระบอกบานใหญ่ให้นักเรียนได้เห็นเวลานักเรียนกำลังเล่นหรือซ้อมเพราะต้องการฝึกให้นักเรียนมีท่าทางที่สวยงามและถูกต้องตลอดเวลา อันเป็นเทคนิคการสอนวิชาการร้องเพลงของดนตรีสากลเช่นกัน ครู Fukami Satomi จะเน้นให้นักเรียนหมั่นฝึกซ้อมและให้ความรู้สึกตลอดเวลาว่านักเรียนกำลังแสดงอยู่บนเวที ซึ่งจะทำให้ทั้งท่าทางและความตั้งใจของนักเรียนมีมากขึ้นและเป็นการพัฒนาฝีมือนักเรียน

จากการศึกษาพบว่าหลักสูตรที่ครู Fukami Satomi นิยมใช้จะเป็นหลักสูตรที่ใช้โดยตรงของอาจารย์ Miyagi Michiyo รวมทั้งเพลงโบราณดั้งเดิมผสมผสานกัน และครู Fukami Satomi จะเน้นกับนักเรียนเสมอว่าจะต้องจำเพลงทุกเพลงทั้งหมด วิธีการถ่ายทอดของครู Fukami Satomi จะเริ่มจากการให้โน้ตกลับไปซ้อมก่อนแล้วจึงนำกลับมาเรียนกับครูและถ่ายทอดเทคนิคตัวต่อตัวรวมทั้งมีการผสมวงเพื่อเตรียมสำหรับเล่นคอนเสิร์ตอีกด้วย

3.3 ผู้รับการถ่ายทอด

จากการศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติบ้าน Miyagi นั้นพบว่า ครู Fukami Satomi มีลูกศิษย์เด็ก ๆ มากกว่า 30 คน จุดมุ่งหมายหลักของผู้รับการถ่ายตานั้นเพื่อต้องการจะต่อระดับอุดมศึกษาที่ Tokyo University of Arts เป็นสำคัญอันเนื่องมาจากการที่ผู้ก่อตั้งบ้านคือครู Miyagi Michiyo เป็นผู้นำเอาหลักสูตรดนตรีประจำชาติไว้ในระดับอุดมศึกษาเป็นท่านแรกที่ Tokyo University of Arts ในกรุงโตเกียว ดังนั้น คณาจารย์ที่สอนวิชาดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นของมหาวิทยาลัยแห่งนี้และแห่งเดียวของรัฐจะเป็นสายตระกูลของครู Miyagi ดังนั้นนักเรียนส่วนใหญ่ที่เลือกมาเรียนบ้านดนตรีแห่งนี้ก็เพราะต้องการจะสอบเข้าศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาอันเนื่องมาจากครูที่สอนจบการศึกษาจาก Tokyo University of Arts อีกทั้งในปัจจุบันก็เป็นอาจารย์ประจำวิชาดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นสอน โซโกกุ (Soukyoku) และซัปร้อง ณ มหาวิทยาลัยแห่งนี้ ดังนั้นผู้รับการถ่ายทอดในบ้านดนตรี Miyagi จึงมีวัตถุประสงค์ ชัดเจนและเริ่มรับการถ่ายทอด ปลูกฝังอย่างจริงจังตั้งแต่ วัย 3 ปีขึ้นไป (Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

4. พื้นที่การศึกษา:บ้านโตมียามา (Tomiyama)

จากการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยพบว่าบ้านดนตรีTomiyama เป็นบ้านดนตรีที่มีความกว้างและใหญ่เท่ากับ 18 ผืนเสื่อ ภายในห้องจะมีโคโตะตั้งพาดกับตู้ 4 ตัวและมี Shamisen อีก 3 ตัว Kokyu ที่เป็นเครื่องสาย 3 เส้น เครื่องดนตรีที่วางไว้อย่างเป็นระเบียบบนผนังทางซ้ายจะเป็นที่ตั้งของพระพุทธรูปของคณญี่ปุ่น ส่วนทางขวาจะเป็นตู้โชว์ที่วางตุ๊กตาญี่ปุ่น มีที่เล่นเทปและ CD วางไว้ด้วย

บ้านดนตรี Tomiyama มีจุดมุ่งหมายหลักในการถ่ายทอด คือการที่เป็นบ้านดนตรีที่สามารถถ่ายทอดและแสดงความเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของชาติญี่ปุ่นอย่างชัดเจนให้กับผู้เรียน นอกจากนี้ยังเป็นองค์ประกอบสำคัญที่บ่งบอกถึงคุณสมบัติที่ดีของคณญี่ปุ่น ความอ่อนโยน มีระเบียบเรียบร้อย ความเคารพในอาวุโส และความนิงสุขุม มารยาทอันงดงาม รวมทั้งการแต่งกายเวลาเล่นเครื่องดนตรีญี่ปุ่นทั้งหมด คือการแสดงออกของความเป็นคณญี่ปุ่นตั้งแต่ดั้งเดิมถ่ายทอดกันมาโดยตลอด

จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันบ้านดนตรีTomiyamaรับสอนนักเรียนทุกวันโดยไม่จำกัดอายุและเพศและไม่ต้องมีการฝากตัวเพราะครูจะรับสอนถ้าเด็กหรือผู้ใหญ่ที่สนใจจริงและอยากจะทำมาด้วยความรู้ นักเรียนส่วนใหญ่ของที่บ้านจะมีหลากหลาย อายุตั้งแต่เด็กประถมจนถึงครูดนตรีตามโรงเรียนต่างๆ ครู Tomiyama เน้นคุณภาพของนักเรียนมากกว่าเน้นเรื่องปริมาณแต่นักเรียนทุกคนที่มาเรียนจะมาเรียนเพียงสัปดาห์ละ 1 ครั้งได้แรงบันดาลใจที่ทำให้อยากมาเรียนดนตรีญี่ปุ่นตามบรรพบุรุษของครอบครัว(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2548)

4.1 ครูผู้ทำการถ่ายทอด

จากการศึกษาพบว่าครูผู้ทำการถ่ายทอดคือครู Tomiyama Seihin โดยครูเริ่มเรียนดนตรีญี่ปุ่นกับคุณแม่ ส่วนคุณแม่เป็นนักดนตรีตาบอดและได้รับการถ่ายทอดจากครูTomiyama Seihin ที่จังหวัดOsaka ครู Tomiyama Seihin เล่าว่าสมัยคุณแม่เรียนนั้นลำบากมากเพราะต้องไปเรียนต่อเพลงทุกวันนับได้ปีละ 323 วัน เรียนวันละ 10 นาที คนสมัยโบราณยังต้องถ่ายทอดโดยการท่องจำทีละประโยคและจะสอนเพลงที่อยากเรียน คุณพ่อเป็นผู้ที่มีความชำนาญทั้งเครื่องดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) และ ซามิเซน (Shamisen) คุณพ่อใช้วิธีการถ่ายทอดโดยการให้ท่องจำทั้งหมดเพราะคุณแม่ตาบอด ครู Tomiyama Seihin ได้ศึกษาดนตรีประจำชาติจากคุณแม่ทางสาย Tomiyama ต่อมาภายหลังเมื่อเข้ามหาวิทยาลัย Tokyo University of Arts แล้วอาจารย์ที่สอนในมหาวิทยาลัยมาจากสาย Miyagi ทำให้รูปแบบวิธีการเรียนการสอนแตกต่างกันมากและรู้สึกลำบากใจเมื่อต้องไปเรียนในมหาวิทยาลัย Tokyo University of Arts จากเหตุการณ์ดังกล่าว

ส่งผลต่อแนวคิดในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติในบ้านTomiyama ที่ว่าเมื่อเริ่มเรียนดนตรีญี่ปุ่นจากบ้านไหนแล้วก็ควรจะเรียนต่อไปไม่ควรเปลี่ยนบ้านดนตรีเพราะวิธีการถ่ายทอดจะแตกต่างกันมาก(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2548)

ครู Tomiyama Seihin มีจุดมุ่งหมายส่วนตัวในการถ่ายทอดว่าจะมาเป็นนักแสดงระดับสูงได้ ต้องใช้เวลาอย่างต่ำ 15 ปีดังนั้นเวลาสอนก็ไม่ได้มุ่งหวังที่จะต้องการผลิตนักแสดงมืออาชีพขั้นสูงแต่เพียงอย่างเดียวแต่มุ่งต้องการผลิตนักเรียนที่รักในดนตรีญี่ปุ่นมากกว่าการสร้างนักดนตรีมืออาชีพ จุดมุ่งหมายจึงต้องการให้คนญี่ปุ่นหันมาสนใจที่จะเล่นเครื่องดนตรีญี่ปุ่นมากขึ้นกว่าสนใจแต่ดนตรีสากลอย่างเดียว จากการศึกษาพบว่าครู Tomiyama Seihin ชอบสอนเพลงที่นักเรียนไม่รู้จักหรือไม่ชอบก่อนเพราะเพลงที่นักเรียนชอบส่วนใหญ่จะหาฟังเองได้ง่ายและเกิดการเรียนรู้ได้รวดเร็ว แต่ถ้าเป็นเพลงที่ไม่คุ้นเคยหรือไม่ชอบถ้าได้เรียนจริงๆโดยตรงจากครู แล้วจะทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น และเป็นแนวทางสำหรับการเล่นเพลงอื่นๆ ต่อไป

จากการศึกษาเรื่องครูผู้สอนในบ้านTomiyamaพบว่าครู Tomiyama Seihin จะสอนนักเรียนด้วยใบหน้าที่ยิ้มแย้มจากการสัมภาษณ์นักเรียนพบว่าครู Tomiyama Seihin จะสอนด้วยอารมณ์เย็นตลอด ไม่โมโห ที่เลือกมาเรียนเพราะอยากเป็นครูสอน โซโกกุ (Soukyoku) และร้องด้วย นักเรียนเล่าว่าครู Tomiyama Seihin จะต่อเพลงใหม่ให้ตลอด ส่วนใหญ่ก็จะเป็นเพลงดั้งเดิมของญี่ปุ่นที่มีอายุกว่า 300 ปี ซึ่งครูจะสอนละเอียดทุกขั้นตอน และจะมีการแสดงบ่อยๆ ตลอดปี เช่นกันอันเป็นเอกลักษณ์ที่สำคัญในตัวครูผู้ทำการถ่ายทอดในบ้านTomiyama

4.2 วิธีการถ่ายทอด

จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติของบ้าน Tomiyama เน้นเพลงดั้งเดิมโบราณโดยใช้วิธีการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัวและใช้นิตช่วยเพื่อเตือนความจำแต่ต้องให้นักเรียนมาเรียนและปรับพื้นฐานกับครูโดยตรง ครู Yomiyama Seihin นิยมใช้หลักสูตรดั้งเดิมสายตระกูลของ Tomiyama เองมากกว่าแต่ชอบให้นักเรียนฟังดนตรีญี่ปุ่นสไตล์หรือรูปแบบอื่นๆ จากบ้านอื่นด้วยเพราะคิดว่าจะทำให้เกิดการเรียนรู้มากมายและเกิดโลกกว้างทางความคิดทางดนตรีมากกว่ารู้จักแต่ดนตรีในบ้านของตนเอง

ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้พบว่าการสอนในบ้าน Tomiyamaมีแนวคิดและวิธีการสอนโดยเริ่มจากการสอน โซโกกุ (Soukyoku) แล้วจึงสอน ซามิเซน (Shamisen) โดยให้ข้อคิดว่า "Shamisen 3 Nen Koto Mitsuki " แปลว่า เรียน Shamisen 3 ปี แต่ โซโกกุ (Soukyoku) 3 เดือน อันเนื่องมาจากสำหรับคนที่เริ่มต้นแล้วการเรียน โโกโตะ (Koto) จะง่ายกว่า Shamisen เพราะเสียงที่ออกมาค่อนข้างจะชัดเจนกว่า Shamisen ที่ต้องคอยหาระดับเสียงที่ถูกต้องเวลาที่เคลื่อนไหวนิ้วมือ ประกอบกับแนวคิดในการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นของบ้านTomiyama ที่จะต่อเพลง

เดี่ยวทีละคน เริ่มต้นจากการให้โน้ตเพลงไปซ้อมก่อนการเรียน แล้วจึงมาเรียนที่บ้านเพื่อตรวจความถูกต้องในการบรรเลง ในกรณีเป็นการสอนเรื่องการผสมวง ก็จะเรียนกันเป็นกลุ่ม

การเรียนการสอนในบ้านTomiyamaส่วนใหญ่จะเริ่มสอนจาก โซโกกุ (Soukyoku) แล้วจึงสอน Shamisen และสอนร้องเพลงด้วย จากการสังเกตวิธีการถ่ายทอดของครู Tomiyama Seihin พบว่าเวลาสอนครูจะร้องและเล่น Shamisen ร้องเป็นเสียงดนตรีแต่ไม่ได้ออกเสียงเป็น โด เร มี แต่จะเป็นคำ จีดี, จีดี, จี_ดี และมีการปรับเสียงหรือปรับสายให้มีเสียงตรงกัน บางทีก็จะร้องเป็นพยางค์ว่า Sha Sha ten Ko Ko ro rin เป็นคำที่เปล่งออกมาคล้ายกับเสียงของนิ้วที่สัมผัสสายมากกว่าเพราะเป็นคำที่ไม่มีความหมายแต่อย่างใด โดยในการเรียนการสอนนั้นนักเรียนทุกคนที่เห็นจะนั่งเป็นระเบียบเรียบร้อยมากหลังตรงในท่านั่งแบบญี่ปุ่น

จากการสังเกตวิธีการเรียนการสอนนั้นพบว่าลักษณะการเรียนของนักเรียนทุกคน จะนั่งกันอย่างเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่พูด ไม่จา ไม่ได้ตอบ ฟังครูอย่างเดียว และจะแก้ไขทักษะที่บกพร่องตามที่ครูแนะนำได้อย่างรวดเร็ว นักเรียนจะนั่งเป็นระเบียบที่พื้นตลอด ในช่วงที่ครู Tomiyama Seihin สอนการประสมวง โซโกกุ (Soukyoku) และขับร้อง ครู Tomiyama Seihin จะสี Shamisenไปพร้อมกับการสังเกตพฤติกรรมการเล่นของเด็กโดยสังเกตได้จากท่าทีที่ครูจะมองนักเรียนบรรเลงตลอดเวลา บางครั้งครูจะตบจังหวะให้ ปรับที่ผิด หรือให้แก้ โดยปรับทีละคน แล้วจึงให้รวมประสมวงกันใหม่ และเมื่อได้ยินเสียงที่เพี้ยน ครูจะปรับสายของเครื่องดนตรีทั้งหมดทันที ทั้งเครื่องดนตรี โโกโตะ (Koto) และซามิเซน (Shamisen) (สังเกต, บ้าน Tomiyama 15 เมษายน 2548)

4.3 ผู้รับการถ่ายทอด

จากการศึกษาพบว่ากลุ่มผู้เรียนในบ้าน Tomiyama จะส่วนใหญ่เป็นหญิงที่มาเรียนอันเนื่องมาจากคติความเชื่อของชาวญี่ปุ่นที่เชื่อว่าคนในครอบครัวชาวญี่ปุ่นซึ่งส่วนใหญ่เป็นคุณแม่ เล่น โโกโตะ (Koto) หรือ ซามิเซน (Shamisen) ทำให้ลูกที่เกิดมาได้ยินเสียงดนตรีญี่ปุ่น ซึ่งเกิดความรักในเสียงดนตรีญี่ปุ่นและต้องการให้ลูกได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงดนตรีประจำชาติเป็นหลัก เหตุผลในการเลือกเรียนของผู้รับการถ่ายทอดอันเนื่องมาจากการที่สามารถเข้ามาเรียนได้โดยไม่ต้องมีการฝากตัวประกอกับเพราะบรรพบุรุษนิยมมาเรียนที่บ้าน Tomiyama หรือมีคนแนะนำให้มาเรียน ดังนั้นในการศึกษาคั้งนี้จึงพบว่ามึนักเรียนที่มาเรียนมีทุกเพศทุกวัย ตั้งแต่ชั้นประถมไปจนถึงรุ่น 70 ปี โดยส่วนใหญ่มาเรียนก็เพื่อยึดเป็นอาชีพและเพื่อเพิ่มคุณสมบัติของคนญี่ปุ่น ส่วนใหญ่จะเป็นสตรี นักเรียนที่มาเรียนที่บ้าน Tomiyama ส่วนใหญ่จะเรียนรู้คุณสมบัติของวัฒนธรรมประเพณีดั้งเดิมของคนญี่ปุ่นพร้อม ๆ กับการบรรเลงดนตรี(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2548)

6. คุณค่าวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่น

คุณค่าตรงกับภาษาอังกฤษ คือคำว่า Value หมายถึง สิ่งที่ต้องการ (The Desired) สิ่งที่ยังประสงค์ให้บังเกิดขึ้น (The Preferred) และสิ่งที่ดีงามหรือคุณความดี (The Good) ของสิ่งใดสิ่งหนึ่ง หรือการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง คุณค่าจึงเป็นอุดมคติ (Ideals) ของสิ่งหรือการกระทำนั้น ๆ อันเป็นมติของคนส่วนใหญ่ เป็นที่ยอมรับของคนส่วนมาก แทบทุกคนปรารถนา (วิทย์ วิศทเวทย์, อ่างใน สุจิตรา สุคนธ์ทรัพย์, 2540 : 33)

ทฤษฎีคุณค่าหรือคุณวิทยา เป็นปรัชญาสาขาหนึ่ง ได้แบ่งประเภทของคุณค่าด้านใดด้านหนึ่ง หรือทั้งสองด้าน

1. คุณค่านอกตัว (Extrinsic Value) หมายถึง เครื่องมือที่จะนำไปสู่เป้าหมายสุดท้าย ในอันจะเกิดคุณค่า
2. คุณค่าในตัว (Intrinsic Value) เป็นคุณค่าที่ตรงกับจุดหมายสุดท้าย Ends คือ เป้าหมายของสิ่งหรือการกระทำนั้นอยู่ในตัวเอง

(สุเมธ เมธาวิทยากุล, 2534 : 68)

คุณค่าของดนตรีเป็นความงามที่เกิดจากการเรียบเรียงเสียงที่เรียกว่าความไพเราะ ซึ่งสัมผัสความงามได้ด้วยการฟัง ดนตรีให้คุณค่าทางความรู้สึก อารมณ์ และความคิดต่อผู้ฟังเสมอ แต่จะให้ทุกคนมีความรู้สึก มีอารมณ์และความคิดเหมือนกันทุกอย่างในการฟังเพลงเดียวกันคงเป็นไปได้ ซึ่งทุกคนมีโอกาสฝึกฝนตนเอง ให้รู้จักมองคุณค่าของเสียง ด้วยการสร้างเจตคติที่ดีต่อการฟังเสียง

ดนตรีญี่ปุ่นมีคุณค่าในความงาม ซึ่งก็คือความไพเราะในเสียงดนตรี อีกทั้งมีความสัมพันธ์กับจริยศาสตร์ สามารถขัดเกลาให้จิตใจคนในสังคมเป็นคนละเอียดนุ่มนวล และอ่อนหวานได้ ดนตรีญี่ปุ่นมีคุณค่า เพราะดำรงอยู่กับวัฒนธรรมและสังคมนายาวนาน (Tokumaru Yosihiko, 2003)

ในสังคมญี่ปุ่นนั้นถือได้ว่าเป็นสังคมที่มีรูปแบบการประพฤติปฏิบัติที่เป็นเอกลักษณ์ โดยเฉพาะในด้านศิลปวัฒนธรรมซึ่งชาวญี่ปุ่นได้ถือปฏิบัติตามแบบอย่างของจารีตประเพณีอย่างเคร่งครัด จากแนวคิดและวิถีการปฏิบัติตนดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงสิ่งที่แฝงอยู่ในวัฒนธรรมนั้นคือคุณค่าในวัฒนธรรม จากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นพบว่าวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นเป็นวัฒนธรรมที่ดำรงคุณค่าในด้านต่างๆ ดังนี้

6.1 คุณค่าทางด้านจิตใจ

6.1.1 คุณค่าทางด้านความเชื่อทางศาสนาและพิธีกรรม

จากการสัมภาษณ์นักดนตรีในบ้านดนตรีต่าง ๆ พบว่าในสังคมญี่ปุ่นเชื่อว่าดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นถือว่าเป็นดนตรีศักดิ์สิทธิ์และถูกใช้เพื่อการประกอบพิธีกรรมทางศาสนาเป็นสำคัญดังคำกล่าวที่ว่า

“ดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) หรือดนตรีญี่ปุ่นอื่นๆ ใช้ในงานทางศาสนาหรือบรรเลงในพิธีการ พิธีกรรมต่างๆ คนญี่ปุ่นต้องให้ความเคารพ เราถือว่าเป็นเรื่องของศักดิ์สิทธิ์ของประเทศ”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“ดนตรีญี่ปุ่นเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ผู้บรรเลงต้องมีความเคารพ มีความกตัญญูทุกเวที มีศีลธรรม ไม่ใช่เล่นแบบสนุก ขาดมารยาท และสติ”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

จากการศึกษาพบว่าดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นจะถูกนำไปใช้ในการบรรเลงเพื่อการศาสนาและพิธีกรรมเป็นหลัก จากแนวคิดดังกล่าวส่งผลต่อวิถีคิดและการปฏิบัติตนของนักดนตรีและผู้บรรเลงดนตรีและชาวญี่ปุ่น ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นถือว่าเป็นสัญลักษณ์ที่ชาวญี่ปุ่นให้ความสำคัญและถือว่าเป็นเครื่องมือในการดำรงศาสนาและพิธีกรรม จากการศึกษพบว่าในพิธีกรรมในสังคมญี่ปุ่นทั้งในด้านศาสนาและสังคมพบว่าดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นโดยเฉพาะ โซโกกุ (Soukyoku) ถูกนำมาประกอบพิธีกรรมในระหว่างช่วงสำคัญและชาวญี่ปุ่นจะให้ความเคารพต่อการบรรเลงและเสียงของดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ดังคำกล่าวที่ว่า

“ทุกครั้งที่ยัง โดยเฉพาะการบรรเลงในพิธีกรรม ทำให้รู้สึกเหมือนได้ยินเสียงสวดมนต์ ทำให้รู้สึกอบอุ่น ต้องตั้งใจฟัง และต้องทำตัวให้ดีด้วยทุกครั้ง”

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2548)

“ดนตรีญี่ปุ่นผสมผสานความเป็นศิลปะของประเทศกับศาสนาพุทธ อาจพูดได้ว่าฝึกระยะของชีวิตควบคู่ไปกับการเรียนดนตรีด้วย”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

6.1.2 คุณค่าทางจิตใจที่ส่งผลต่อการประพฤติปฏิบัติตน

คุณค่าที่สำคัญของคนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในด้านจิตใจที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของศาสนาและพิธีกรรมอีกเรื่องหนึ่งคือการเป็นเครื่องมือและภูมิปัญญาของบรรพบุรุษในการใช้วัฒนธรรมดนตรีในการกล่อมเกลাজิตใจของชาวญี่ปุ่นให้ดำรงรักษาความประพฤติและศีลธรรมให้ถูกต้องตามหลักศาสนาและวัฒนธรรมญี่ปุ่นครูดนตรีญี่ปุ่นสร้างและพัฒนาผู้เรียนทั้งทางทักษะทฤษฎีควบคู่ไปพร้อมกับการส่งเสริมคุณธรรม จริยธรรม (Tokumaru Yosihiko, 2003)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นมีคุณค่าทางด้านจิตใจคือการกล่อมเกลাজิตใจให้ชาวญี่ปุ่นให้ดำรงตนให้เป็นผู้ที่รู้จักความอดทน อดกลั้น มีสติและสมาธิ และการให้ความสำคัญกับเรื่องความกตัญญูต่เวทีและการให้ความเคารพผู้อาวุโสซึ่งถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญในสังคมญี่ปุ่น โดยวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นโดยเฉพาะอย่างยิ่งในวิธีการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นดังกล่าวของครูผู้ทำการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นที่ว่า

“การเรียนดนตรีญี่ปุ่นนอกจากฝึกทักษะการบรรเลงแล้วยังฝึก อบรมให้
เด็กรู้จักความอดทน มีสมาธิ มีมารยาท รู้จักผู้ใหญ่”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

“ดนตรีญี่ปุ่น ทำให้คนญี่ปุ่นมีคุณสมบัติที่ดีของคนญี่ปุ่น มีความ
อ่อนโยน มีระเบียบเรียบร้อย มีความเคารพผู้อาวุโส มีความนิงสุคุม และ
เรียบร้อย มีมารยาทอันงดงาม”

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2548)

“การบรรเลงดนตรีญี่ปุ่นทำให้สามารถแสดงออกถึงความนุ่มนวลของ
ดนตรีญี่ปุ่น”

(Yonehawa Hiroe, สัมภาษณ์ 16 เมษายน 2546)

จากการสังเกตในบ้านดนตรีของ Yonekewa พบว่าคุณค่าทางด้านจิตใจนั้นวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นนั้นได้สอดแทรกคุณธรรมและจริยธรรมที่สำคัญ 2 ประการคือเรื่องของการกตัญญูต่เวทีต่อผู้อาวุโสและครูผู้ทำการถ่ายทอดซึ่งสอดแทรกอยู่ในวิธีการถ่ายทอดตั้งแต่เริ่มก้าวเข้าสู่ชั้นเรียนที่ต้องทำความเคารพผู้อาวุโสประจำบ้านดนตรีและทำการเคารพผู้สอนและเคารพ

เครื่องดนตรีโดยการคุกเข้าเอาศีรษะจรดพื้นและเริ่มเข้าสู่ชั้นเรียนด้วยอาการสำรวม (Yonekawa, สิงหาคม 11 เมษายน 2546)

จากการศึกษาทางเอกสารพบว่าคุณค่าทางจิตใจที่สำคัญประการหนึ่งคือการสอนให้รู้จักความอดทนอดกลั้น ดังจะเห็นได้จากในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นอาศัยระยะเวลาในการถ่ายทอดอันเนื่องมาจากการถ่ายทอดเพลงแต่ละเพลงนั้นต้องอาศัยการท่องจำเทียบเสียง จังหวะและหมั่นฝึกฝนในการบรรเลง ทำให้ผู้เรียนต้องมีความอดทน อดกลั้นและมีความขยันหมั่นเพียรเป็นอย่างสูง จากวิธีการดังกล่าวจึงเป็นการขัดเกลาคนโดยเฉพาะผู้เรียนให้รู้จักความอดทน อดกลั้น การมีสมาธิเป็นสำคัญ (Tanaka Kenji, 2004)

คุณค่าทางด้านจิตใจในการสร้างความภาคภูมิใจในความเป็นชาตินั้นถือได้ว่าเป็นคุณค่าที่มีความสำคัญต่อชาวญี่ปุ่น จากการศึกษาพบว่าสาเหตุประการหนึ่งอันเนื่องมาจากระบบสังคมญี่ปุ่นนั้นมีความเคร่งครัดในเรื่องวัฒนธรรมดังจะเห็นได้จากคติความเชื่อเรื่องความเป็นกุลสตรีที่ดีของชาวญี่ปุ่นที่มีความจำเป็นจะต้องศึกษาถึงวัฒนธรรมสำคัญของประเทศและต้องสามารถปฏิบัติตนได้อย่างเหมาะสมกับวัฒนธรรมความเชื่อ จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อความเป็นคนญี่ปุ่นดังกล่าวที่ว่า "คนญี่ปุ่นเชื่อว่า การเรียนดนตรีญี่ปุ่น การแต่งกายด้วยกิโมโน สามารถบ่งบอกถึงความเป็นคนญี่ปุ่น" (Tijynary Yosihiko, 1992) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

"สิ่งสำคัญของดนตรีญี่ปุ่นคือ การแสดงความเป็นหนึ่งในวัฒนธรรมของชาติอย่างชัดเจนที่สุด"

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2548)

"สิ่งสำคัญในการเรียนดนตรีญี่ปุ่นคือ การปลูกฝังวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนญี่ปุ่น ให้เกิดขึ้นในใจของผู้เรียนตลอดเวลา"

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

"ดนตรีญี่ปุ่น โดยเฉพาะดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) ถือว่าเป็นสมบัติประจำชาติอันล้ำค่า ที่บรรพบุรุษของชาติสร้างขึ้นแล้วถ่ายทอดจนถึงปัจจุบันได้"

(Yonekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

6.1.3 คุณค่าทางจิตใจในด้านการสร้างความภาคภูมิใจในชาติ

จากการศึกษาเอกสาร พบว่าวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นนั้นเป็นวัฒนธรรมที่มีผลทางด้านจิตใจที่สำคัญและถือได้ว่าเป็นสิ่งที่มีความสำคัญทางจิตใจของชาวญี่ปุ่นมากที่สุดนั่นคือ คุณค่าทางจิตใจในฐานะการเป็นวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติที่มีความเป็นเอกลักษณ์แตกต่างจากชาติอื่นๆ (Tokumaru Yoshihiko, 2003) เครื่องบงบอกถึงความเป็นญี่ปุ่นอีกอย่างคือ ประเพณีการแต่งงานที่ Inoue Kazuo กล่าวว่

"ผู้หญิงญี่ปุ่นที่มีฐานะดีสมัยโบราณ จะต้องนำกิโมโนราคาหลายแสน ตู้อีเสื้อผ้าราคาแพง รวมทั้งเครื่องดนตรีราคาสูง เช่น โซโกกุ (Soukyoku) เพื่อนำไปเวลาแต่งงานที่บ้านผู้ชายนี่คือวัฒนธรรมญี่ปุ่น"

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

6.2 คุณค่าทางด้านบุคลิกภาพ และร่างกาย

จากการค้นพบเอกสาร คุณค่าที่สำคัญอีกประการหนึ่งที่พบในวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นนั้นคือคุณค่าทางด้านร่างกาย จากการศึกษพบว่าในวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นนั้นในการบรรเลงหรือการถ่ายทอดการบรรเลงดนตรีญี่ปุ่นนั้นเป็นการฝึกหัดร่างกายและบุคลิกภาพที่สำคัญให้กับผู้ทำการศึกษาให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีและมีความเหมาะสมตามแบบฉบับวัฒนธรรมญี่ปุ่นที่แท้จริงแต่โบราณสมัย

ในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาตินั้นเป็นกระบวนการที่นอกจากการฝึกการบรรเลงดนตรีในทำนองเพลงต่างๆแล้วยังเป็นกระบวนการที่สอดแทรกเรื่องการฝึกฝนร่างกายให้เป็นผู้ที่มีบุคลิกภาพที่ดีและมีร่างกายที่แข็งแรงสมบูรณ์และฝึกทักษะการเคลื่อนไหวร่างกายได้ดี โดยเฉพาะอย่างยิ่งการใช้มือ นิ้วและโสตสัมผัส (Tokumaru Yoshihiko, 1993)

จากการสัมภาษณ์นักดนตรีในบ้านดนตรีต่าง ๆ นักดนตรีได้ให้ความหมายของคุณค่าด้านบุคลิกภาพ และร่างกายไว้ว่า

"นักเรียนของเราจะมีความสำรวม มีคุณสมบัติความเป็นญี่ปุ่น การนั่ง ยืน อย่างเรียบร้อย ตามแบบฉบับของคนญี่ปุ่นที่แท้จริง"

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“มาเรียนดนตรีญี่ปุ่นเหมือนได้ฝึกทักษะการใช้มือ ครูสอนให้ฝึกการใช้นิ้ว ทำให้ใช้มือได้คล่องแคล่วขึ้น และเล่นได้คล่องแคล่ว เกิดความไพเราะขึ้น”

(นักเรียน 1 บ้าน Tomiyama, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“การฝึกนอกจากฝึกการใช้มือ แขน นิ้ว ไหล่ คอแล้วยังต้องฝึกสิ่งที่เรียกว่า Ear Training หรือการฝึกฟังเป็นสิ่งสำคัญ”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

จากข้อค้นพบทั้งหมดสรุปได้ว่าบุคลิกภาพของความเป็นคนญี่ปุ่น คือสำรวม ทุกอิริยาบถ ซึ่งการเรียนดนตรีญี่ปุ่นจะเน้นการวางท่าทางลักษณะทุก ๆ ท่วงทีของการบรรเลง เป็นการช่วยเสริมบุคลิกภาพที่ดี ที่ถูกต้องของคนญี่ปุ่นให้ดูสง่างาม

6.3 คุณค่าทางสังคม

จากการศึกษาวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นทางเอกสารในการวิจัยครั้งนี้พบว่า วัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นนั้นเป็นวัฒนธรรมที่มีคุณค่าในสังคม

6.3.1 คุณค่าในฐานะเครื่องมือในการส่งเสริมฐานะทางสังคม

ในสังคมและวัฒนธรรมของประเทศญี่ปุ่นนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์ในเรื่องของการจัดระดับและชนชั้นทางสังคมเพื่อให้ง่ายต่อการปกครองตั้งแต่สมัยเอโดะ วัฒนธรรมและสังคมของชาวญี่ปุ่นจึงได้รับผลกระทบจากแนวคิดดังกล่าว ในด้านศิลปวัฒนธรรมนั้นเป็นอีกวัฒนธรรมหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากแนวคิดและการปฏิบัติในเรื่องการแบ่งชนชั้นและฐานะทางสังคม จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นได้มีรูปแบบและแนวความคิดในเรื่องการแบ่งชนชั้นอย่างชัดเจน คนญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับระดับ อาจเป็นวัฒนธรรมสืบเนื่องสำหรับการแบ่งชั้นตั้งแต่สมัยเอโดะที่ส่งผลกระทบต่อสังคมญี่ปุ่นมาจนถึงปัจจุบัน รวมถึงวัฒนธรรมดนตรีด้วย (Tanaka Kenji, 2004)

คุณค่าของวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในด้านสังคมในฐานะเครื่องมือในการส่งเสริมฐานะทางสังคมที่สำคัญอีกประการหนึ่งนั้นคือการได้รับการยกย่องให้มีบรรดาศักดิ์หรือฐานะทางสังคม จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าในระบบสังคมญี่ปุ่นในอดีตมีการแบ่งชนชั้นทางสังคมอย่างชัดเจน ในสมัยเอโดะนั้นได้มีการให้ความสำคัญกับเรื่องของชนชั้นและฐานะทางสังคมที่ชัดเจน วิถีชีวิตและศิลปวัฒนธรรมมีการแบ่งแยกอย่างชัดเจน ในสมัยดังกล่าวได้มีการสงวนอาชีพนัก

ดนตรีไว้สำหรับผู้พิการทางสายตาได้ประกอบอาชีพ ดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ในยุคดังกล่าวถือได้ว่าเป็นดนตรีสำหรับชนชั้นสูงและมีความใกล้ชิดกับกษัตริย์ ดังนั้นนักดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) จึงเป็นผู้ที่มีโอกาสได้ใกล้ชิดกับกษัตริย์และชนชั้นสูง ดังนั้นจึงส่งผลให้นักดนตรีญี่ปุ่นที่มีความสามารถในการบรรเลงดนตรีได้รับบรรดาศักดิ์และได้รับการยกย่องทางสังคม จากการศึกษาพบว่านักดนตรีในสังคมญี่ปุ่นนั้นหากมีความสามารถในการบรรเลงดนตรีจะได้รับการยกย่องให้ได้รับบรรดาศักดิ์ซึ่งจำแนกได้ 4 ระดับดังนี้

1. Kengyo ในบรรดาศักดิ์สูงสุดสำหรับนักดนตรี
2. Betto
3. Soukyoku
4. Zato

จากแนวคิดและการจัดสรรตำแหน่งดังกล่าวส่งผลให้นักดนตรีชาวญี่ปุ่นที่มีความพิการทางสายตาหรือมีฐานะทางสังคมในระดับต่ำกว่านั้นมีความพยายามในการฝึกฝนตนเองให้มีความชำนาญในการบรรเลงดนตรีเพื่อใช้ในการเลื่อนระดับและฐานะทางสังคมของตนเอง

Yatuhashi Kengyo เป็นคนตาบอดที่ได้รับบรรดาศักดิ์เป็น Kengyo ซึ่งถือว่าเป็นบรรดาศักดิ์สูงสุดสำหรับนักดนตรีญี่ปุ่น ทำให้มีชีวิตความเป็นอยู่ดีขึ้น (Tokumaru, Yosihiko, 1993)

จากการสัมภาษณ์นักดนตรีในบ้านดนตรีต่าง ๆ พบว่า การแบ่งระดับชั้นมีผลถึงนักดนตรีญี่ปุ่นด้วย โดยสามารถสังเกตได้ดังที่ Fukami Satomi กล่าวว่า

“นักดนตรีก็จะมีระดับ ในการแสดงจะดูได้จากหลายอย่างคือ สีของพัด เชือกกิโมโน ตำแหน่งที่นั่งบรรเลง”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าในการแบ่งระดับชั้นของนักแสดงดนตรีญี่ปุ่นนั้นจะสามารถแบ่งระดับชั้นนักแสดงโดยสามารถสังเกตได้จาก

1. สีของพัด(Sensu)ที่เสียบหน้าอกชุดกิโมโนในการแสดง
2. สีเชือกกิโมโน(Himo) ที่ผูกชุดกิโมโนนักแสดง
3. ตำแหน่งที่นั่งของผู้แสดง

จากเครื่องแบบการแต่งกายและตำแหน่งที่นั่งในการแสดงนั้นมีผลต่อความมั่นใจและการยอมรับในตัวผู้แสดงด้วย ดังคำกล่าวที่ว่า

“ในการแสดงทุกครั้งครูหรือผู้แสดงนำจะนั่งอยู่บริเวณด้านหน้าโดยตลอด การแต่งกายหรือท่าทางก็จะดูออก รวมทั้งผู้ใดสามารถแสดงก่อนหรือหลังจะมีการกำหนดตามระดับชั้นของผู้เล่น”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

จากการศึกษาถึงคุณค่าทางสังคมที่มีผลต่อความน่าเชื่อถือในการแสดงดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นถือได้ว่ามีความจำเป็นและทรงคุณค่า จากการศึกษพบว่าในการแสดงดนตรีประจำชาติของนักแสดงที่มีความสามารถมากและมีระดับที่สูงจะได้รับความสนใจและได้รับความยกย่อง ชื่นชมจากผู้ชมและนักเรียนต่างๆ ดังนั้นจึงทำให้ผู้เรียนหรือนักแสดงส่วนใหญ่ต้องการที่จะเลื่อนระดับและฝึกฝีมือเพื่อให้มีระดับความสามารถในการบรรเลงให้สูงขึ้น ดังคำกล่าวที่ว่า

“เวลาได้ดู อาจารย์เล่นแล้วรู้สึกดีใจ อยากเป็นเหมือนอาจารย์อยากมีระดับที่สูงขึ้น”

(นักเรียน 1 บ้าน Miyagi, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

“ครู Ikuta Kengyo เป็นชื่อเรียกของนักดนตรีที่อีกสำนักหนึ่งเล่น โซโกกุ (Soukyoku) ได้ระดับสูงสุด จึงได้รับการยกย่องและมีผู้สนใจที่จะฝึกตัวเป็นพิเศษอย่างมาก”

(แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp)

จากข้อค้นพบทั้งหมดสรุปว่า การแบ่งระดับชั้นทางสังคมซึ่งมีผลกระทบต่อการเล่นดนตรีด้วยนั้น ทำให้เป็นเหมือนแรงกระตุ้นให้เกิดความพยายามไต่ระดับชั้น เพื่อยกระดับความสามารถทางสังคมของตนเอง นับเป็นคุณค่าทางสังคมที่สำคัญอย่างหนึ่งของนักดนตรีญี่ปุ่น

6.3.2 คุณค่าในฐานะวัฒนธรรมที่ประสานความสัมพันธ์ในสังคม

จากการวิจัยทางเอกสาร ในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์อันเนื่องมาจากในกระบวนการในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีนั้นไม่เพียงแต่การถ่ายทอดในเรื่องของการบรรเลงและทำนองเพลงต่างๆเท่านั้น จากการศึกษพบว่าในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นได้หลอมรวมวัฒนธรรมอื่นในชีวิตประจำวัน อันได้แก่

วัฒนธรรมการแต่งกาย มารยาทของชาวญี่ปุ่นไว้ในวิธีการถ่ายทอดด้วย การฝึกฝนดนตรีญี่ปุ่นทำให้เด็กซึมซับวัฒนธรรมดนตรีและวัฒนธรรมอื่นๆของความเป็นญี่ปุ่นทั้งหมดด้วย (Tanaka Kenji, 2004)

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นผู้เรียนจึงต้องให้ความเคารพผู้สอนและผู้อาวุโสในบ้านดนตรีเหมือนเป็นญาติพี่น้องในครอบครัวซึ่งผู้อาวุโสและผู้สอนก็จะถือว่าผู้เรียนนั้นเป็นเสมือนญาติเดียวกัน จากการศึกษาพบว่าในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นนั้นเมื่อผู้เรียนสามารถเรียนจนสำเร็จในทุกบทเพลงและมีความสามารถมาก ครูผู้สอนไว้วางใจให้ไปทำการเรียนการสอนหรือเปิดบ้านดนตรีได้แล้วครูผู้สอนจะยินดีที่จะยกนามสกุลของตนเองเพื่อให้ผู้เรียนใช้ในการเปิดบ้านดนตรีเพื่อทำการเรียนการสอน (Hirano Kenji, 1989) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“การเรียนการสอนของบ้านเรา เด็กจะต้องช่วยทำงานต่างๆ นอกจากการเรียนดนตรี มันก็เหมือนการฝึกหัดให้เด็กได้ฝึกหัดการบ้านการเรือนไปในตัว ทั้งการชงชา การแต่งกาย เป็นต้น”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“การที่ศิษย์เอกได้รับการถ่ายทอดเรียบร้อยแล้ว และครูยอมให้เปิดบ้านดนตรีได้นั้น ครูจะมอบชื่อที่บ่งบอกได้ว่า ได้รับการถ่ายทอดจากสำนักใด มีสายตระกูลมาจากนักดนตรีคนใด”

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

จากแนวคิดดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นนั้นเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าในทางสังคมในฐานะเป็นเครื่องมือในการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มคนเข้าด้วยกันจนอาจกล่าวได้ว่าเป็นคุณค่าทางสังคมที่เกิดขึ้นผ่านวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่น ทำให้เกิดความรักสามัคคีของคนในบ้านอันเป็นพื้นฐานแรกของสังคม

6.4 คุณค่าทางเศรษฐกิจ

คุณค่าทางเศรษฐกิจเป็นคุณค่าหนึ่งที่อยู่คู่กับวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นมาตั้งแต่ในอดีต จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นปรากฏคุณค่าทางเศรษฐกิจดังต่อไปนี้

6.4.1 คุณค่าทางเศรษฐกิจจากการแสดง

จากการวิจัยทางเอกสารพบว่าการแสดงดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นเป็นส่วนประกอบหนึ่งที่ทำให้วัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นดำรงอยู่ได้ อันเนื่องมาจากนักดนตรีถือได้ว่าเป็นอาชีพหนึ่งในสังคมญี่ปุ่น ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าอาชีพนักดนตรีในสังคมญี่ปุ่นในอดีตนั้นถือได้ว่าเป็นวิชาชีพเฉพาะ กล่าวคือเป็นอาชีพที่ถูกสงวนไว้สำหรับผู้พิการเท่านั้นที่สามารถประกอบอาชีพนักดนตรีในการดำรงชีวิต ภาครัฐให้การสนับสนุนอาชีพสำหรับคนตาบอดในการเล่นดนตรีมิฉะนั้นคนตาบอดจะไม่มีอาชีพอันจะเป็นการระต่อสังคมต่อไป (Tokamaru Yoshihiko, 1993) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“ในสมัยเอโดะ รัฐบาลได้สงวนอาชีพการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นไว้ให้กับคนพิการทางสายตาเท่านั้น เพราะเชื่อว่าไม่สามารถทำอาชีพอื่นได้ และดนตรีเป็นอาชีพที่เหมาะสม”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าในปัจจุบันนั้นแม้ว่าอาชีพนักดนตรีไม่เป็นวิชาชีพเฉพาะสำหรับ ผู้พิการทางสายตาเท่านั้น คุณค่าทางเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นจากการแสดงนั้นคือการที่นักดนตรีที่มีชื่อเสียงนิยมที่จะทำการอัดแผ่นเสียงการบรรเลงดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) จำหน่ายกับผู้ที่สนใจและเปิดการแสดงเพื่อสร้างรายได้และสร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง ซึ่งถือได้ว่าเป็นรายได้หลักทางหนึ่งในปัจจุบันสำหรับนักดนตรีญี่ปุ่น ดังคำกล่าวที่ว่า

“นักดนตรีนิยมที่จะอัดแผ่นเสียงการบรรเลงโซโกกุ (Soukyoku) ของตนเองจำหน่ายเพื่อหารายได้และเป็นการสร้างชื่อเสียงให้กับตนเอง”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

“ครู Miyagi Michio ได้ออกไปแสดงคอนเสิร์ตตามต่างประเทศ และประพันธ์เพลงออกจำหน่ายทำให้มีชื่อเสียงและมีรายได้มาก”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

“การประพันธ์เพลงขายและการออกแสดงการบรรเลงของนักโซโกกุ (Soukyoku) ปัจจุบัน นอกจากเป็นการเผยแพร่ดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) แล้วยังสร้างรายได้อย่างมากให้กับนักดนตรีประจำชาติ”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

ในปัจจุบันพบว่าบ้านดนตรีแต่ละบ้านนั้นมีรายได้ส่วนหนึ่งมาจากการเปิดการแสดงดนตรีของผู้เรียนในบ้านดนตรีของตนเอง โดยนิยมที่จะจัดแสดงตามรายการโทรทัศน์ หรือวิทยุ จากการศึกษาพบว่านักแสดงตามบ้านดนตรีเหล่านี้จะได้รับค่าตอบแทนในการแสดงที่สูงเนื่องมาจากเป็นผู้ที่มีความสามารถในการบรรเลงดนตรีประจำชาติประกอบกับมีผู้ที่สนใจให้การสนับสนุนการดำรงรักษาวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นคอยให้การสนับสนุนเรื่องการเงินสิ่งหนึ่งที่เป็นรายได้ของบ้านดนตรี ถ้าผู้ใดมีความสามารถจะออกโชว์ในรายการวิทยุ โทรทัศน์ ก็จะได้รับค่าตอบแทนหรือค่าตัวที่สูงลิ่ว เนื่องจากมีผู้ที่รักในดนตรีญี่ปุ่น เป็นผู้ที่สนับสนุนอยู่เบื้องหลังทุ่มเงินมหาศาลอยู่แล้ว (Tanaka Kenji, 2004) จากข้อค้นพบทั้งหมด สรุปได้ว่า การเรียนดนตรีสามารถให้คุณค่าเชิงเศรษฐกิจในการประกอบอาชีพ เป็นนักแสดง การสอนและอัดเทปหรือออกรายการวิทยุ โทรทัศน์ ต่าง ๆ ได้

6.4.2 คุณค่าทางเศรษฐกิจจากการเรียนการสอน

จากการศึกษาทางเอกสารและทางเว็บไซต์ครั้งนี้พบว่าคุณค่าทางเศรษฐกิจที่สำคัญอีกประการหนึ่งในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นคือรายได้จากการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น อันเนื่อง มาจากคติความเชื่อในเรื่องคุณสมบัติประจำตัวที่หญิงสาวชาวญี่ปุ่นจะต้องประพฤติปฏิบัติ อันประกอบไปด้วย การแต่งกายด้วยชุดกิโมโน การชงชา และการเล่นดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ซึ่งถือได้ว่าเป็นดนตรีประจำชาติ

ในสมัยเอโดะอาชีพนักดนตรีถูกสงวนไว้สำหรับผู้พิการและเป็นดนตรีสำหรับชนชั้นสูงเท่านั้น เมื่อมาถึงสมัยเมจิ สภาพสังคมเปลี่ยนไประบบชนชั้นลดน้อยลงทำให้ดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นโซโกกุ (Soukyoku) ได้เริ่มแพร่หลายมากขึ้นและเป็นที่ยอมรับของหญิงสาวญี่ปุ่นในการบรรเลง จนกลายเป็นเอกลักษณ์หนึ่งสำหรับความเป็นกุลสตรีชั้นสูงของญี่ปุ่น (แหล่งที่มา www.asahi-net.or.jp)

ความนิยมดังกล่าวทำให้นักดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) ที่มีชื่อเสียงมีผู้สนใจที่จะเข้ารับการสอนเป็นจำนวนมาก จนก่อให้เกิดบ้านดนตรีที่เปิดทำการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นมากมาย ในยุคที่มีความต้องการเรียนมาก นักดนตรีที่เก่งๆก็มีคนสนใจมาขอเรียนมากมาย บ้านดนตรีก็เกิดขึ้นมากมายไปด้วย ในสมัยเมจิตอนกลางเมื่อประเทศเริ่มรับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากชาติตะวันตกเข้ามามากขึ้น ภาครัฐได้ส่งเสริมให้ชาวญี่ปุ่นเรียนรู้วัฒนธรรมตะวันตกรวมถึงวัฒนธรรมดนตรีที่เริ่มมีการนำเครื่องดนตรีตะวันตกเข้ามาเผยแพร่ในสังคมญี่ปุ่นมากขึ้นแต่จากเหตุการณ์ดังกล่าวกลับทำให้บ้านดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นกับมีรายได้เพิ่มมากขึ้นจากการเรียนการสอนและการเผยแพร่ดนตรีญี่ปุ่น อันเนื่องมาจากการได้รับการสนับสนุนด้านการเงินจากกลุ่มผู้ที่

สนใจและรักในวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติมาจนถึงปัจจุบัน ทำให้บ้านดนตรีสามารถสร้างรายได้จากการเก็บค่าเล่าเรียนและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรภายนอกด้วย

จากการศึกษาพบว่าในปัจจุบันรัฐบาลได้มีนโยบายในการสนับสนุนในเด็กชาวญี่ปุ่นได้ทำการศึกษาดนตรีประจำชาติ ทำให้บ้านดนตรีมีรายได้จากการเรียนการสอนที่เก็บจากผู้เรียนอยู่ในระหว่าง 800-1,200 บาทต่อชั่วโมง เมื่อเทียบกับการเรียนดนตรีตะวันตก เปียโนประมาณ 2000 – 4000 บาทต่อชั่วโมงซึ่งเป็นคุณค่าทางเศรษฐกิจที่พบในปัจจุบัน (Tokumaru Yoshihiko, 2003)

7. วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

วัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นถือได้ว่าเป็นวัฒนธรรมหนึ่งที่มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตชาวญี่ปุ่น อันเนื่องมาจากเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมประจำชาติของประเทศญี่ปุ่นที่มีความเชื่อมโยงและเกี่ยวเนื่องถึงกัน จากความสำคัญดังกล่าวทำให้วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจึงมีกระบวนการและเนื้อหาดังต่อไปนี้

7.1 จุดมุ่งหมายในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่น

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นเป็นวัฒนธรรมที่มีความสำคัญสำหรับผู้เรียนและชาวญี่ปุ่นโดยรวม ดังนั้นจุดมุ่งหมายในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจากการศึกษาจากเอกสารครั้งนี้พบว่าจุดมุ่งหมายหลักของวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นเพื่อต้องการให้ชาวญี่ปุ่นได้รู้จักและรักษาขนบธรรมเนียมประเพณีที่สำคัญประจำชาติของตนไว้ อันเนื่องมาจากวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นเป็นวัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าในวิถีชีวิตชาวญี่ปุ่นวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นไม่ใช่เพียงแต่เป็นการบรรเลงเท่านั้น แต่มันคือมรดกของชาติที่ถ่ายทอดความเป็นคนญี่ปุ่น คุณค่าของคนญี่ปุ่นที่ต้องรักษาไว้ (Hirano Kenji, 1989)

จากการศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นพบว่าในการถ่ายทอดนั้นนอกจากการที่ผู้เรียนจะได้เรียนรู้ในเรื่องของทักษะการบรรเลงทำนองเพลงต่างๆ แล้วในการถ่ายทอดนั้นได้สอดแทรกเรื่องของวัฒนธรรมและการดำรงชีวิตรวมถึงกิริยามารยาทที่ดีของชาวญี่ปุ่นให้กับผู้เรียน

สังคมวัฒนธรรมญี่ปุ่นนั้นมีคติ ความเชื่อในเรื่องคุณสมบัติของความเป็นคนญี่ปุ่น โดยเฉพาะอย่างยิ่งหญิงสาวชั้นสูงชาวญี่ปุ่นนับจากอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยหญิงสาวที่ได้ชื่อว่าเป็นกุลสตรีชาวญี่ปุ่นนั้นจำเป็นต้องมีคุณสมบัติโดยสามารถบรรเลงเครื่องดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นได้ ประกอบกับขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมของชาวญี่ปุ่นนั้นทำให้หญิงชาวญี่ปุ่นนั้นต้องทำการบรรเลงเครื่องดนตรีประจำชาติให้ได้เพื่อใช้ในการประกอบพิธีกรรมที่สำคัญนั้นคือการแต่งงาน (Tanaka Kenji, 2004)

จุดมุ่งหมายที่สำคัญอีกประการหนึ่งในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นคือการถ่ายทอดเพื่อการประกอบอาชีพ จากการศึกษาพบว่าวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในดำรงคุณค่าทางเศรษฐกิจ อันเนื่องมาจากอาชีพนักดนตรีถือว่าเป็นอาชีพที่มีความสำคัญอาชีพหนึ่งในสังคมญี่ปุ่นดังจะเห็นได้จากการที่ในสมัยเอโดะได้มีการกำหนดให้สงวนอาชีพนักดนตรีไว้สำหรับผู้พิการได้ประกอบอาชีพ ประกอบกับในปัจจุบันที่นักดนตรีประจำชาติเป็นอาชีพที่มีรายได้จากการแสดงและการถ่ายทอดความรู้ค่อนข้างสูงจากเหตุผลดังกล่าวทำให้ชาวญี่ปุ่นจำนวนหนึ่งจึงมีความต้องการที่จะเป็นนักดนตรีและเป็นครูผู้ทำการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติ ดังนั้นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งที่พบในการวิจัยครั้งนี้คือการถ่ายทอดเพื่อการประกอบอาชีพดังกล่าวของนักดนตรีที่กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“สิ่งที่ครูปลูกฝังให้ตลอดการเรียนคือ ความเป็นคนญี่ปุ่น ปลูกฝังวัฒนธรรมดั้งเดิมของคนญี่ปุ่น ที่ค่อยๆถ่ายทอดสืบต่อกันมาและเป็นสิ่งดีงามที่ควรอนุรักษ์”

(นักเรียน 1 บ้าน Miyagi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

“เด็กญี่ปุ่นในปัจจุบันเริ่มขาดความอดทนและไม่มีมารยาท การเรียนดนตรีญี่ปุ่นนอกจากการฝึกทักษะแล้วต้องฝึกให้เด็กรู้จักความอดทน มีมารยาทของคนญี่ปุ่นและรู้จักศิลปวัฒนธรรมอื่นๆที่สำคัญของชาวญี่ปุ่นด้วย”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 13 เมษายน 2546)

“สิ่งที่เราสอนไปพร้อมดนตรีคือการให้เด็กได้เรียนรู้ศิลปวัฒนธรรมอื่นๆของคนญี่ปุ่นตั้งแต่ การแต่งกายกิโมโน การชงน้ำชาและการจัดดอกไม้”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“เด็กผู้หญิงที่ต้องการเพิ่มคุณสมบัติของลูกผู้หญิงที่มีฐานะทางสังคมและการเงิน โซโกกุ (Soukyoku) จึงเป็นเครื่องมือเพื่อเป็นสิ่งประดับตัวให้มีค่าสูงขึ้น”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“ผู้หญิงญี่ปุ่นที่มีฐานะดีสมัยโบราณ จะต้องนำกิโมโนราคาหลายแสน ตัว เสื้อผ้าราคาแพง รวมทั้งเครื่องดนตรีราคาสูง เช่น โซโกกุ (Soukyoku) เพื่อนำไปเวลาแต่งงานที่บ้านผู้ชาย”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

ดังนั้นจุดมุ่งหมายที่สำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นจึงเป็นไปเพื่อการสืบทอดและดำรงรักษาขนบธรรมเนียมปฏิบัติของชาวญี่ปุ่นเพื่อให้วัฒนธรรมที่ทรงคุณค่าได้ดำรงอยู่ในสังคมญี่ปุ่นต่อไปดังคำกล่าวของผู้สอนที่กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“เวลาสอนก็ไม่ได้มุ่งหวังที่จะผลิตนักแสดงมืออาชีพชั้นสูงแต่เพียงอย่างเดียว แต่ต้องการผลิตนักเรียนที่รักในดนตรีญี่ปุ่น รักในชาติ รักในวัฒนธรรมญี่ปุ่น”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“คนนี้ต้องการมาเรียนดนตรีเพราะอยากเป็นนักแสดงอาชีพหรือเป็นครูต่อไป”

(Yonekawa Hiroc, สัมภาษณ์ 16 เมษายน 2546)

“ส่วนใหญ่คนที่มาเรียนดนตรีสมัยไอโตะ ก็เพื่อเป็นนักแสดง และเป็นครูสอน แต่สมัยนี้มาเรียนก็เพราะอยากเป็นครู และก็เพื่อเสริมคุณสมบัติรวมทั้งเนื้อความเพลิดเพลินเป็นงานอดิเรก”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“คนตาบอดก็ต้องมาเรียน เพราะต้องออกไปประกอบอาชีพต่อไป”

(Yonekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 16 เมษายน 2546)

7.2 ผู้ทำการถ่ายทอด

ในวิธีการถ่ายทอดวัฒนธรรมสิ่งหนึ่งที่มีความสำคัญนอกเหนือจากเนื้อหาและรูปแบบของวัฒนธรรมนั้นคือผู้ทำการถ่ายทอดวัฒนธรรมนั้น อันเนื่องมาจากการผู้ทำการถ่ายทอดนั้นจะต้องเป็นผู้ที่มีความรู้และความสามารถในเรื่องของวัฒนธรรมนั้นๆเป็นอย่างดีและสามารถทำการถ่ายทอดความรู้ต่างๆให้กับผู้รับการถ่ายทอดหรือผู้เรียนได้

จากการศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในการวิจัย พบว่าในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในการศึกษาคั้งนี้พบว่าครูผู้ทำการถ่ายทอดในบ้านดนตรีที่ทำการศึกษาคั้งนี้เป็นผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมการบรรเลงดนตรีในรูปแบบโบราณ กล่าวคือเป็นการศึกษาจากครูผู้รู้ในแต่ละบ้านตามความต้องการและความสนใจของผู้รับการถ่ายทอด อันเนื่องมาจากในแต่ละบ้านดนตรีนั้นจะมีวิธีการและเนื้อหา ทำนองเพลงที่เป็นเอกลักษณ์แตกต่างกันออกไป (Tanaka Kenji, 2004)

ครูที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้แบบโบราณนั้นเป็นครูผู้มีความเชี่ยวชาญและชำนาญในเรื่องทำนอง เนื้อเพลงและวิธีการถ่ายทอดความรู้แบบโบราณของแต่ละสำนัก เมื่อศึกษาประวัติ และความเป็นมาของครูผู้ทำการถ่ายทอดที่ได้รับการถ่ายทอดแบบโบราณนี้จะพบว่าครูส่วนใหญ่ จะได้รับการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากบรรพบุรุษซึ่งเป็นนักดนตรีและเป็นผู้ก่อตั้งหรือผู้ดำเนินการบ้านดนตรีแห่งนั้น (Tsukitani Tsuneko, 2003)ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“เมื่อเริ่มเรียนดนตรีญี่ปุ่นในบ้านไหนแล้วก็ควรจะไปไม่ควรถอย
เปลี่ยนบ้านดนตรีเพราะวิธีการถ่ายทอดจะแตกต่างกันมาก”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“เริ่มเรียนดนตรีญี่ปุ่นกับแม่ และได้รับการถ่ายทอดมาจากคุณพ่อซึ่งเป็น
นักดนตรีตาบอดที่ได้รับการถ่ายทอดมาจากบ้านดนตรีTomiyamaที่ โอ
ซาก้า”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“เรียนดนตรีครั้งแรกจากคุณพ่อ แม้ว่าจะไปเรียนมหาวิทยาลัยด้าน
ดนตรีแต่ก็บรรเลงในแบบคุณพ่อมาโดยตลอดเพราะเริ่มพื้นฐานจากแบบ
นั้น”

(Tomiyama Seihin , สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

จากการศึกษาคั้งนี้พบว่าครูผู้ทำการถ่ายทอดที่ได้รับการถ่ายทอดแบบโบราณนั้น นอกเหนือจากการถ่ายทอดกันภายในตระกูลแล้วยังพบว่าส่วนหนึ่งเป็นนักดนตรีพิการทางสายตาที่ได้รับการถ่ายทอดจากบ้านดนตรีต่างๆเพื่อใช้ในการประกอบอาชีพ ดังคำกล่าวที่ว่า

“ครู Toshiyuki เป็นคนตาบอดตั้งแต่กำเนิด ได้รับการถ่ายทอดการเล่น
ดนตรีจากครูในบ้านดนตรีหลายสำนัก”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“ครู Sada เป็นคนตาบอดแต่กำเนิดแต่มีฐานะดีจึงได้เรียนรู้การบรรเลง โขโกกุ (Soukyoku) กับครูที่มีชื่อเสียงหลายท่าน”

(Yonekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

เมื่อทำการศึกษาถึงความสัมพันธ์ระหว่างพื้นหลังของครูผู้ทำการถ่ายทอดที่ได้รับ การถ่ายทอดวัฒนธรรมแบบโบราณกับรูปแบบวัฒนธรรมการถ่ายทอดแล้วจะพบว่ารูปแบบการ ถ่ายทอดที่ครูจะทำการถ่ายทอดให้กับผู้รับการถ่ายทอดจะยังคงใช้วิธีการถ่ายทอดแบบโบราณคือ การสอนการท่องจำทำนองเพลงทีละท่อน และทำการถ่ายทอดเทคนิคที่เป็นเอกลักษณ์ของแต่ละ บ้านโดยไม่มีการประยุกต์ใช้แนวทางในการสอนดนตรีตามหลักสากลตะวันตกเข้าใช้ในการสอน อันเนื่องมาจากสาเหตุสำคัญ 2 ประการคือเรื่องเอกลักษณ์ทางการถ่ายทอดที่เป็นเอกลักษณ์ไม่ สามารถเปลี่ยนแปลงได้และ เหตุผลเรื่องพื้นหลังด้านร่างกาย ความรู้และความสามารถในทาง ทฤษฎีดนตรีตะวันตก ดังคำกล่าวที่ว่า

“การสอนเน้นการสอนที่เป็นเอกลักษณ์ของบ้าน ใช้การท่องจำเนื่องจากครู เป็นคนตาบอดต้องใช้วิธีการท่องจำปากต่อปาก และฝึกหัด ฟังจากเสียงการ บรรเลงเป็นหลัก”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“เรียนดนตรีครั้งแรกจากคุณพ่อ แม้ว่าจะไปเรียนมหาวิทยาลัยด้าน ดนตรีแต่ก็บรรเลงในแบบคุณพ่อมาโดยตลอดเพราะเริ่มพื้นฐานจากแบบ นั้น”

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

จากแนวคิดและวิธีการปฏิบัติดังกล่าวส่งผลต่อรูปแบบการจัดการเรียนการสอนใน แต่ละบ้านดนตรีให้เป็นเอกลักษณ์ทั้งทางด้านการบรรเลงและรูปแบบการถ่ายทอดซึ่งจะเป็นบ้าน ดนตรีที่มีการถ่ายทอดแบบโบราณกล่าวคือไม่มีการจัดทำหลักสูตรหรือจัดทำเป็นสถาบันการศึกษา จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าครูผู้ทำการถ่ายทอดในบ้านดนตรีแต่ละบ้านนั้นนอกจากจะมีครูที่ได้รับ การถ่ายทอดแบบโบราณที่เน้นการท่องจำบทเพลงและใช้การเทียบเสียงจากการบรรเลงนั้น พบว่า ในบ้านดนตรีหลายแห่งมีครูผู้ทำการถ่ายทอดที่ได้รับการถ่ายทอดการบรรเลงดนตรีจาก สถาบันศึกษาด้านดนตรี ดังคำกล่าวของครูผู้ทำการถ่ายทอดที่กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“ครูดนตรีในบ้านสำนัก รุ่นปัจจุบันส่วนมากจะ จบจาก National University of Fine Art and Music มากี่ได้รับรูปแบบการบรรเลงมาจาก อาจารย์ในมหาวิทยาลัยหลายท่าน”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“ครูของบ้านสำนักนี้ในปัจจุบัน เป็นศิษย์ที่จบมาจาก Tokyo Geijitsu Daigaku ทั้งนั้น”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

จากการศึกษาพบว่าครูผู้ทำการถ่ายทอดที่ได้รับการถ่ายทอดผ่านสถาบันการศึกษาในปัจจุบัน จะมีวิธีการประยุกต์การใช้ตัวโน้ตและหลักการทฤษฎีทางดนตรีเข้ามาประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้รับการถ่ายทอดสามารถจดจำและฝึกปฏิบัติได้อย่างสะดวกและรวดเร็วรวมถึงมีการจัดหาวัสดุอุปกรณ์ประกอบการเรียนการสอนเพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนและสามารถบรรเลงดนตรีในแบบต่างๆรวมถึงการประยุกต์เข้ากับดนตรีตะวันตกซึ่งถือได้ว่าเป็นรูปแบบการถ่ายทอดแบบใหม่ในปัจจุบันดังกล่าวที่ว่า

“สำหรับตัวครูผู้สอนในปัจจุบันนิยมการผสมผสานรูปแบบการถ่ายทอดและเลือกใช้เป็นกรณีไป บางคนก็สอนการใช้โน้ต 13 เส้นและการสอนเส้นดนตรี 5 เส้น”

(Yonekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

“ครู Miyagi มีพรสวรรค์มากทำให้ดนตรีญี่ปุ่นมีความเป็นสากลนิยมสามารถบรรเลงโซโกกุ (Soukyoku) เต็มๆ และรวมกับเครื่องดนตรีตะวันตกได้”

(นักเรียน 2 บ้าน Miyagi, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

“เรียนวิชา Piano และวิชาขับร้องSolfège อย่างตะวันตก ครูเลยนิยมใช้หลักการเรียนการสอนดนตรีสากลมาใช้ควบคู่กับการสอนดนตรีญี่ปุ่น มันทำให้ง่ายต่อการเข้าใจและประหยัดเวลา”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

จากการค้นพบทั้งหมด พบว่า ผู้ทำการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่น คือ ผู้ที่ได้รับการถ่ายทอดแบบโบราณจากบรรพบุรุษ รวมถึงผู้ที่จบการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีระบบการสอนแบบสากลนิยมในปัจจุบัน

7.3 ผู้รับการถ่ายทอด

จากการศึกษาพบว่าผู้พิการทางสายตานั้นมีความประสงค์จะเข้ารับการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นอันเนื่องมาจากในอดีตสมัยเอโดะนั้นภาครัฐได้ส่งวนอาชิหนักดนตรีไว้สำหรับผู้ที่มีความพิการทางสายตา จากแนวนโยบายดังกล่าวส่งผลให้ผู้ที่มีความพิการทางสายตามีความต้องการในการใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือในการเลี้ยงชีพ (Tanaka Kenji, 2004)

ในวัฒนธรรมญี่ปุ่นนั้นถือได้ว่าเป็นเรื่องที่มีความสำคัญกับเรื่องของจารีตประเพณีและวิถีการปฏิบัติตนของชาวญี่ปุ่นอย่างเคร่งครัด วัฒนธรรมการดนตรีประจำชาติเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่หญิงชาวญี่ปุ่นจำเป็นต้องทำการศึกษาเพื่อสร้างความเป็นกุลสตรีที่ดีในสังคมญี่ปุ่น จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าผู้รับการถ่ายทอดนอกจากจะเป็นผู้ที่มีความพิการทางสายตาและต้องการใช้ในการประกอบอาชีพแล้วพบว่าผู้รับการถ่ายทอดส่วนใหญ่ในสมัยเมจิต่อมาเป็นผู้หญิงชาวญี่ปุ่นที่เข้ารับการถ่ายทอดอันเนื่องมาจากคติความเชื่อในเรื่องของขนบธรรมเนียมเกี่ยวกับคุณสมบัติการเป็นกุลสตรีญี่ปุ่นที่ต้องสามารถดำรงรักษาวัฒนธรรมประจำชาติ และบุคคลสามัญชนที่นิยมดนตรีญี่ปุ่นประกอบชาวญี่ปุ่นได้ให้ความสำคัญกับเรื่องการศึกษาวัฒนธรรมและการดนตรีเทียบเท่ากับปัจจัย 4 ดังจะเห็นได้จากในพิธีการแต่งงานของชาวญี่ปุ่นที่ฝ่ายหญิงต้องนำสิ่งของต่างๆติดตัวไปในงานแต่งงานเพื่อแสดงฐานะของตัวเอง (Hosi Akira, 1971) ในการศึกษาค้นคว้านี้พบว่าผู้พิการทางสายตาทั้งชายและหญิงเข้ารับการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีดังกล่าวที่ว่า

“สมัยอดีตรัฐบาลให้ส่งวนอาชิหนักดนตรีสำหรับคนตาบอด เพราะเห็นว่าถ้าไปแย่งอาชีพต่างๆแล้ว จะทำให้คนตาบอดที่หูดีนั้นไม่มีงานทำ”

(Tokumaru Yosihiko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“ต้นกำเนิดของบ้านดนตรี Miyagi นั้นมาจากครู Miyagi Michio ซึ่งเป็นชายตาบอดที่มีความสามารถในการบรรเลงจนได้เป็นอาจารย์สอนดนตรีในสถาบันการศึกษาหลายแห่ง”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

“สมัยเอโดะ ภาครัฐพยายามสงวนอาชีพทางดนตรีให้กับคนพิการตาบอด เพื่อให้มีอาชีพและไม่เป็นภาระกับสังคม”

(Inoue Kazuo นักวิชาการ สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

“ในวัฒนธรรมญี่ปุ่น ลูกผู้หูตึงต้องได้รับการอบรมและการบรรเลงดนตรีโซโกกุ (Soukyoku) เพราะเป็นวัฒนธรรมผู้ดี ต้องเรียนเพื่อเป็นหนึ่งในคุณสมบัติประจำตัว”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“ผู้หูตึงญี่ปุ่นที่มีฐานะดีสมัยโบราณ จะต้องนำกิโมโนราคาหลายแสนดูลือผ้าราคาแพง รวมทั้งเครื่องดนตรีราคาสูง เช่น โซโกกุ (Soukyoku) เพื่อนำไปเวลาแต่งงานที่บ้านผู้ชายนี่คือวัฒนธรรมญี่ปุ่น”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

“คนญี่ปุ่นเชื่อว่าวัฒนธรรมผู้ดีสำหรับลูกผู้หูตึงเป็นสิ่งสำคัญทำให้ต้องเรียนโซโกกุ (Soukyoku) เพราะคุณแม่จะต้องเล่นโซโกกุ (Soukyoku) ทำให้ลูกที่เกิดมาได้ยินเสียงเครื่องดนตรีญี่ปุ่น จะได้เกิดความรักในวัฒนธรรมญี่ปุ่น”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

จากการค้นพบทั้งหมด พบว่า ผู้รับการถ่ายทอดในสมัยเอโดะ ส่วนใหญ่เป็นคนพิการตาบอด ทั้งชายหญิง เมื่อเข้าสู่สมัยเมจิ แล้วภาครัฐจึงเริ่มเปิดกว้างให้โอกาสกับคนธรรมดาที่ไม่พิการ ได้มีโอกาสศึกษาเล่าเรียน โดยเฉพาะสตรีในบ้านที่มีฐานะทางสังคมดี จะนิยมเรียนเพื่อเป็นการยกระดับฐานะให้สูงขึ้น

7.4 วิธีการถ่ายทอด

ในวัฒนธรรมการถ่ายทอดที่สำคัญในทุกวัฒนธรรมนั้นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งคือเรื่องวิธีการในการถ่ายทอดวัฒนธรรม จากการศึกษาวรรณกรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่น ทางเอกสารและสัมภาษณ์ พบว่า

ในการถ่ายทอดแบบโบราณจะมีลักษณะของการถ่ายทอดแบบตัวต่อตัว โดยผู้ทำการถ่ายทอดนั้นจะทำการถ่ายทอดทีละประโยค ให้จำทีละประโยค และต้องเรียนทุกวันอย่างน้อยวันละ 30

นาที่ วิธีการนี้ผู้ทำการถ่ายทอมีความเชื่อว่าจะสามารถทำให้ผู้เรียนสามารถที่จะซึมซับเอาความคิด ความเชื่อ วัฒนธรรมและได้รับทักษะที่ถูกต้องในการบรรเลงได้โดยการเรียนเพลงแบบดั้งเดิมนั้น ต้องเรียนทุกวัน ต่อทีละประโยค ฝึกจนจำได้จึงเริ่ม ประโยคต่อไป ต้องเรียนอย่างน้อยวันละ 30 นาที (Hirano Kenji, 1989)

รูปแบบวัฒนธรรมการถ่ายทอดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นที่พบมากที่สุดคือการถ่ายทอ ในระบบการศึกษาตามอัยาศัยกล่าวคือเป็นการศึกษาตามบ้านดนตรี แต่ละสำนักไม่มีกำหนด ระยะเวลาของหลักสูตรที่แน่นอน การสำเร็จการศึกษานั้นขึ้นอยู่กับการประเมินของผู้ทำการ ถ่ายทอและความตั้งใจของผู้รับการถ่ายทอซึ่งวิธีการถ่ายทอแบบดั้งเดิมที่บ้านดนตรีแต่ละบ้าน ได้ยึดถือและปฏิบัติสืบต่อกันมา (Tanaka Kenji, 2004)

ในปัจจุบันที่มีผู้ที่สนใจเข้ารับการถ่ายทอเป็นจำนวนมากประกอบกับการที่นักดนตรี ที่มีความสามารถและมีชื่อเสียงในแต่ละสำนักได้มีการประพันธ์เพลงขึ้นมาใหม่ทำให้เกิดแนวทาง ในการถ่ายทอลักษณะใหม่ขึ้นคือการใช้สเกลดนตรีและตัวโน้ตดนตรีตะวันตกในการถ่ายทอร่วม ด้วย โดยการถ่ายทอลักษณะดังกล่าวนั้นก็จะมีใช้ในคราวที่ต้องถ่ายทอหรือบรรเลงเพลงที่ ประพันธ์ขึ้นใหม่เท่านั้นดังคำกล่าวที่ว่า

“ในปัจจุบันการเรียนแบบโบราณยังมีอยู่แต่ลดลงไปมากเพราะมีผู้สนใจ เรียนเยอะขึ้นทำให้ต้องปรับวิธีการสอนให้ง่ายและเร็วขึ้น”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

ลักษณะและแนวทางในการถ่ายทอวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นให้ความสำคัญกับรูปแบบการถ่ายทอแบบโบราณคือการถ่ายทอแบบท่องจำตัวต่อตัวระหว่างผู้รับการ ถ่ายทอกับผู้ทำการถ่ายทอดังคำกล่าวที่ว่า

“การถ่ายทอที่นี้ยังเน้นแบบดั้งเดิม แบบโบราณ ใช้วิธีการถ่ายทอแบบตัวต่อตัว รุ่นต่อรุ่น”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“สำหรับโรงเรียน Seiha เป็นโรงเรียนที่มีการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นแบบโบราณคือ เน้นการท่องจำเป็นหลัก แต่บางครั้งเวลาประสมวงเราจะใช้โน้ตตัวเลขช่วยบ้าง”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“บ้านนี้เน้นการถ่ายทอดแบบดั้งเดิม เน้นการท่องจำ รวมทั้งเน้นเสมอว่าเวลาเล่นต้องร้องไปด้วยสำหรับเพลงดั้งเดิม แต่ถ้าเป็นบทประพันธ์ใหม่ ๆ เราก็ต้องใช้โน้ตแบบฉบับของบ้าน Yonekawa ด้วย”

(Yonekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

“ถ้าจะเรียนให้ได้ดีต้องเรียนจริงๆ โดยตรงจากครู จะทำให้เกิดการเรียนรู้มากขึ้น และเป็นแนวทางในการบรรเลงต่อไป การเรียนจากโน้ตอย่างเดียว มันทำให้ซึ่งยาก เป็นไปไม่ได้”

(Tomiyama Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“ที่โรงเรียนถ้าเป็นเพลงแบบโบราณก็ยังคงสอนแบบการท่องจำ สำหรับเพลงรูปแบบใหม่ก็ใช้โน้ตสเกลช่วย จะทำให้ง่ายต่อการทำความเข้าใจและการถ่ายทอด”

(Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“มีโน้ตตัวเลขช่วยบ้าง เพราะบางครั้งทำให้ง่ายต่อการประสมวงบ้าน Miyagi วิธีการสอน ผสมผสานแบบโบราณและใช้โน้ตตัวเลข”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

ในการศึกษาครั้งนี้พบว่าที่บ้านดนตรีสำนักหนึ่งมีรูปแบบการเรียนการสอนดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นแบบดั้งเดิมและมีการบริหารจัดการในโรงเรียน กล่าวคือมีการจัดทำหลักสูตรรายวิชาที่ใช้ในการเรียนการสอน มีการจัดสรรตารางเวลาเรียนและมีการจัดสรรคณาจารย์เพื่อทำการถ่ายทอดอย่างเป็นระบบคือบ้านดนตรี Seiha บ้านดนตรี Seiha นั้นได้รับอิทธิพลในการจัดการศึกษาดนตรีตามแบบตะวันตก โดยผู้ก่อตั้งได้เล็งเห็นถึงความสำคัญและความต้องการในการเรียนดนตรีญี่ปุ่นของชาวญี่ปุ่นที่มากขึ้น ประกอบกับการที่ภาครัฐให้การสนับสนุนในการจัดตั้งโรงเรียนดนตรีจึงได้มีการจัดทำหลักสูตรและก่อตั้งเป็นโรงเรียนขึ้นดังคำกล่าวที่ว่า

“ครู Nakasima เห็นอนาคตของดนตรีญี่ปุ่นที่มีคนสนใจมากขึ้น ประกอบกับภาครัฐให้การส่งเสริมการจัดตั้งโรงเรียนและครูเองก็มีแนวคิดแบบตะวันตกทำให้โรงเรียนSeiha ก่อตั้งขึ้นได้”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าโรงเรียนบ้านดนตรี Seiha ก่อตั้งขึ้นโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อ

1. ให้คนญี่ปุ่นได้ศึกษาความสุนทรีย์ของดนตรีได้ลึกซึ้ง มีมุมมองที่หลากหลาย
2. ให้นักเรียนได้ศึกษาเทคนิคในการบรรเลงดนตรีกับนักดนตรีที่มีชื่อเสียงหลายท่าน เพื่อผลิตครูดนตรีระดับสูง
3. ให้นักเรียนสามารถมองภาพดนตรีญี่ปุ่นในอนาคตจากการศึกษาภาพรวมของดนตรีทุกประเภท เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานก่อนที่จะนำไปศึกษาวิเคราะห์ดนตรีญี่ปุ่นในอนาคตได้ (Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

จากการศึกษาพบว่ารูปแบบการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนบ้านดนตรี Seiha นั้น นอกเหนือจากการเน้นการเรียนเทคนิคการบรรเลงดนตรี โรงเรียนยังเน้นการศึกษาในรายวิชาบังคับอื่นๆที่มีส่วนประกอบหรือมีความเกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมดนตรีคือวิชาจริยศึกษา สังคมศึกษา ภาษาญี่ปุ่น และวิชาพื้นฐานอื่นๆที่มีส่วนเกี่ยวข้องในการรักษาสมดุลระหว่างการศึกษ และการพัฒนาคนให้สมบูรณ์ โดยโรงเรียนบ้านดนตรี Seiha มีครูผู้ทำการสอน 30 คน โดยมีระยะเวลาของหลักสูตร 2 ปี โดยเป็นหลักสูตรเตรียมความพร้อมระยะเวลา 1 ปีและปฏิบัติวิชาเฉพาะ 1 ปี โดยมีวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนจากการทดสอบภาคปฏิบัติเล่นเพลงบังคับ 1 เพลงและเพลงเสรี 1 เพลง วิชาสามัญอื่นๆ เช่น วิชาประวัติศาสตร์ดนตรีประจำชาติ (ทฤษฎีดนตรีญี่ปุ่น การร้องและMusic dictation) และการสอบสัมภาษณ์ เมื่อจบการศึกษาตามหลักสูตรแล้วผู้เรียนจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเพื่อแสดงว่าสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนบ้านดนตรี Seiha (Nakasima Yasuko, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

วิธีการถ่ายทอด

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมญี่ปุ่น อันเนื่องมาจากวิธีการถ่ายตานั้นเป็นการถ่ายทอดแบบดั้งเดิมซึ่งมีการบูรณาการวัฒนธรรมในสังคมญี่ปุ่นอื่นๆเข้าด้วยกัน จากการศึกษาค้นคว้าพบว่าในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นมีวัตถุประสงค์สำคัญคือการฝึกให้ผู้เรียนเป็นผู้ที่มีคุณสมบัติที่พร้อมสำหรับการเป็นผู้ตีชาวญี่ปุ่น

โดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับหญิงสาว ดังนั้นในขั้นตอนแรกของการถ่ายทอดนั้นบ้านดนตรีแต่ละบ้านจะให้ความสำคัญกับเรื่องของ การฝึกกีฬามวย และระเบียบวินัยเพื่อการฝึกตนให้เป็นผู้ดีในสังคมญี่ปุ่นดังคำกล่าวที่ว่า

“ก่อนเรียนต้องมีการฝึกระเบียบวินัยต่างๆ ตั้งแต่การแต่งกาย การวางตัว ทำนั้ง การทำความเคารพ”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“เด็กที่เข้ามาเรียนที่นี่ต้องฝึกมวยมาก่อนเป็นสำคัญ ต้องรู้จักมีสัมมาคารวะ รู้จักการปรนนิบัติผู้อาวุโส เรียนรู้การชงชา การแต่งกิโมโนให้เป็นนิสัยก่อนจึงจะเริ่มเรียนดนตรี”

(Yonekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

สรุปได้ว่า นอกจากฝึกทักษะการเล่น ผู้เรียนยังต้องฝึกมวยพื้นฐานก่อนการเรียนดนตรี เมื่อผู้เรียนได้รับการฝึกอบรมเรื่องกีฬามวยตามแบบฉบับของชาวญี่ปุ่นแล้ว ผู้ทำการถ่ายทอด จะทำการเริ่มฝึกทักษะการบริหารนิ้วมือโดยการ กำนิ้วมือแล้วคลายออก เป็นจังหวะโดยออกเสียงเป็น Gu Pa GuPa จนผู้เรียนมีความคล่องแคล่ว จากนั้นจึงเริ่มฝึกการเปล่งเสียงให้ชัดเจนและตรงกับเสียงของสายแต่ละเส้นของ โซโกกุ (Soukyoku) (บ้านดนตรี Miyagi, สังกัด 11 เมษายน 2546)

ในขั้นตอนการฝึกหัดด้านร่างกายนี้ภายหลังจากที่ผู้ทำการถ่ายทอดได้ฝึกให้ผู้เรียนได้ฝึกหัดบริหารนิ้วมือ แขน แล้วขั้นตอนที่สำคัญอีกประการหนึ่งซึ่งถือได้ว่ามีความสำคัญคือการฟังและการเปล่งเสียงร้อง จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าในบ้านดนตรีนิยมใช้หลักการและทฤษฎีในการเปล่งเสียง และขับร้องตามหลักการตะวันตกมาประกอบการเรียนการสอน โดยการฝึกให้เด็กได้ฟังเสียงของสายโซโกกุ (Soukyoku) ทีละเส้นและให้จดจำจนมีความแม่นยำโดยเป็นวิธีการฝึกแบบ Ear Training และสามารถเปล่งเสียงร้องออกมาอย่างถูกต้องเป็นสำคัญ (บ้านดนตรี Miyagi, สังกัด 11 เมษายน 2546)

จากการศึกษาพบว่าในขั้นตอนดังกล่าวนี้ผู้ทำการถ่ายทอดจะทำการฝึกหัดและปรับแก้ไขท่าทางการวางมือ การนั้ง ให้เหมาะสมและสวยงามไปพร้อมกับการบริหารมือและการฝึกการฟังและการเปล่งเสียงร้อง ดังคำกล่าวที่ว่า

“เวลาที่ฝึกเด็ก ครูก็ต้องทำหน้าที่ในการตรวจสอบบุคลิกภาพและปรับพฤติกรรมของผู้เรียนไปด้วยเพื่อให้เกิดความสวยงามไปพร้อมๆกัน”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

สรุปได้ว่าการฝึกทักษะการบรรเลงดนตรีญี่ปุ่นยังต้องมีการฝึกทำบริหารกล้ามเนื้อเล็กใหญ่ พร้อมกับการฝึกร้อง ฟัง ซึ่งเป็นพื้นฐานการเรียนรู้แบบดนตรีตะวันตกมาประกอบการถ่ายทอดด้วย

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าขั้นตอนที่มีความสำคัญที่สุดในการการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นคือการฝึกการบรรเลง เนื่องมาจากวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นที่ได้รับความนิยมนั้นคือการถ่ายทอดแบบโบราณนั้นคือการสอนแบบท่องจำ ในลักษณะประโยคต่อประโยค ไม่มีการเทียบเสียงเป็นดัวโน้ตสากลนอกจากการบรรเลงในบทเพลงที่ประพันธ์ขึ้นใหม่ ดังนั้นในขั้นตอนของการฝึกการบรรเลงจึงต้องมีรายละเอียดที่ค่อนข้างมาก กล่าวคือในการฝึกการบรรเลงนั้นผู้ทำการถ่ายทอดจะทำการสอนให้ผู้เรียนได้ทำการฝึกหัดที่ละท่อนในการไล่เสียงตามทำนองต่างๆอย่างถูกต้องแม่นยำ โดยครูผู้ทำการถ่ายทอดจะนั่งอยู่บริเวณด้านหน้าและเริ่มจากการคารวะตามวัฒนธรรมดั้งเดิม หลังจากนั้นครูผู้จะเริ่มให้ผู้เรียนทำการตั้งเสียงเครื่องดนตรีให้ตรงกัน จากนั้นจึงเริ่มบรรเลงเพลงในแต่ละท่อน(บ้านYonekawa, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546) โดยเมื่อผู้เรียนบรรเลงผิดพลาด หรือเสียงเครื่องดนตรีเพี้ยนไป ครูผู้ทำการถ่ายทอดจะทำการหยุดการบรรเลงและทำการปรับแก้ให้ถูกต้องเหมาะสมทันทีดังคำกล่าวที่ว่า

“ถ้าเริ่มฝึกบรรเลงแล้วเสียงเพี้ยนเพราะนม โโกโตะ (Koto) เคลื่อน ครูจะหยุดทันทีและจะสั่งให้ปรับเสียงจนกว่าจะเข้าที่ จึงจะได้ฝึกต่อ”

(นักเรียน 1 บ้าน Yonekawa, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

“เวลาที่สอนตาจะมองนักเรียนตลอด บางครั้งก็ต้องตบจังหวะให้ ปรับที่ผิดหรือแก้ไขเสียงที่เพี้ยนทีละคน จะสามารถบรรเลงประสมวงได้”

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

ในขั้นตอนของการฝึกการบรรเลงนั้นถือได้ว่ามีความสำคัญอันเนื่องมาจากการที่ผู้ทำการถ่ายทอดนั้นจะต้องทำการถ่ายทอดบทเพลงและทำนองแบบปากต่อปาก ประโยคต่อประโยค โดยผู้ทำการถ่ายทอดจะสอนทั้งในลักษณะของการออกเสียงและการเทียบเสียงโดยใช้เครื่องดนตรีใน

การบรรเลงประกอบ เพื่อให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติไปพร้อมกัน จนผู้เรียนสามารถจดจำทำนองและสามารถบรรเลงได้อย่างถูกต้อง (บ้านYonekawa, สังกศ 11 เมษายน 2546)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าในชั้นตอนนี้ผู้เรียนต้องมีความตั้งใจและขยันหมั่นเพียรเป็นอย่างมากอันเนื่องมาจากการที่ผู้เรียนจะต้องทำการฝึกฝนเพิ่มเติมเพื่อให้สามารถจดจำและบรรเลงได้อย่างถูกต้องแม่นยำ ดังคำที่ผู้เรียนได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า

“การเรียนไม่ใช่ว่าจะเรียนแค่สัปดาห์ละครั้งเท่านั้น เมื่อกลับบ้านก็ต้องฝึก ต้องทบทวน กลับบ้านก็ต้องนั่งเล่นหน้ากระจก เพื่อดูท่าทางการวางมือ ฟังและจดจำทำนองต่างๆอยู่เสมอ”

(นักเรียน 1 บ้านYonekawa, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

จากการค้นพบเรื่องวิธีการถ่ายทอด สรุปได้ว่า ในอดีตตั้งแต่สมัยเอโดะ มีการถ่ายทอดโดยการสอนแบบโบราณ ไม่นิยมใช้โน้ตใด ๆ ทั้งสิ้น นอกจากการบอกเล่าต่อมาในสมัยเมจิ ที่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามา จึงเริ่มมีการปรับวิธีการถ่ายทอดโดยใช้โน้ตต่าง ๆ ตั้งแต่ โน้ตตัวเลข โน้ตสากล เข้ามามีส่วนช่วยในการสอน เพื่อให้เกิดความคล่องตัวและง่ายเวลาที่ต้องประสมวงต่าง ๆ โดยมีวิธีการถ่ายทอด จากการฝึกมารยาทระเบียบวินัย การฝึกทักษะการใช้นิ้ว การฝึกการบรรเลง

7.5 สื่อการเรียนการสอน

จากการศึกษาทางการสัมภาษณ์และสังเกตในบ้านดนตรีต่าง ๆ ครั้งนี้พบว่าในวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้น สื่อการเรียนการสอนที่สำคัญประกอบการถ่ายทอดคือส่วนประกอบสำคัญในการเรียนการสอนวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นมีความเป็นเอกลักษณ์ในเรื่องของรูปแบบการถ่ายทอดที่มีลักษณะการท่องจำประโยคต่อประโยค ดังนั้นสื่อที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมคือ สื่อบุคคลนั้นคือครูผู้ทำการถ่ายทอดที่ต้องเป็นแบบอย่างให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติตามทั้งด้านการประพฤติ ปฏิบัติตัว การบรรเลงและทำนองเพลงต่างๆเป็นสำคัญ ดังคำกล่าวที่ว่า

“สมัยโบราณ ถึงปัจจุบันผู้ที่มีความสำคัญต้องการถ่ายทอดคือครูเท่านั้นที่มีความรู้ในตัวเองมากที่สุด”

(Yonekawa Hiroe , สัมภาษณ์ 1 เมษายน 2546)

“ในกระบวนการเรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ครู ครูต้องมีความรู้ มีทักษะ การถ่ายทอด จุดจำทำนองเพลงต่างๆได้ดี และต้องมีกิริยามารยาทที่ดี ควบคู่กันไปด้วย”

(Inoue Kazuo, สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

“ถ้าไม่มีครูก็ไม่ต้องการเรียนการสอน เพราะการโยนโน้ตให้นักเรียน รับรอง ว่าไม่สามารถเข้าถึงอารมณ์ของเพลงได้แน่”

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

สื่อการเรียนการสอนที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือสื่อวัสดุอุปกรณ์ ในวัฒนธรรมการ ถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นในครั้งนี้พบว่าสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่สำคัญในการถ่ายทอดคือ เครื่อง ดนตรี โกโคตะ (Koto) ซึ่งเป็นเครื่องดนตรีที่มีความสำคัญในการถ่ายทอดวัฒนธรรมดนตรีญี่ปุ่นดัง คำกล่าวที่ว่า

“การรู้จักเลือกเครื่องดนตรี เป็นสิ่งที่เป็นหัวใจของการเรียนดนตรี”

(Nakasima Yasuko , สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546)

“ในการเรียนการสอนดนตรีญี่ปุ่น ขาดไม่ได้ 2 สิ่งคือ ครูและเครื่องดนตรี”

(Inoue Kazuo, นักวิชาการ สัมภาษณ์ 9 เมษายน 2546)

“เครื่องดนตรีที่ดีสามารถพัฒนาฝีมือของผู้เล่นได้”

(Yanekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่าสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่ในการเรียนการสอนวัฒนธรรมดนตรี ญี่ปุ่นในรูปแบบใหม่ คือเทปบันทึกเสียงการบรรเลงดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) อันเนื่องมาจากการ เรียนดนตรีแบบดั้งเดิมนั้นอาศัยการจดจำทำนองต่างและผู้เล่นต้องทำการฝึกฝนเพิ่มเติม ภายนอกชั้นเรียนจึงทำให้มีการนำเอาเทปบันทึกเสียงการบรรเลงดนตรี โซโกกุ (Soukyoku) มาใช้ ประกอบในการฝึกทักษะการบรรเลงให้ดียิ่งขึ้นดังคำกล่าวที่ว่า

“การสอนในปัจจุบันจำเป็นต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติมากๆ เลยต้องให้ ผู้เรียนได้ฝึกฝนโดยใช้เทปบันทึกเสียงดนตรีและฝึกตามที่บ้านจะได้เกิด ความชำนาญมากขึ้นด้วย”

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

จากข้อค้นพบทั้งหมด สรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอนที่สำคัญสำหรับการถ่ายทอดดนตรีในสมัยโบราณ คือตัวครู และเครื่องดนตรี เมื่อเข้าสู่สมัยเมจิ จึงเริ่มมีสื่ออุปกรณ์ต่าง ๆ เพิ่มขึ้น คือเทปบันทึกเสียง

7.6 วิธีประเมินผล

วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติญี่ปุ่นนั้นจากการศึกษาไม่พบว่ามีรูปแบบการวัดและประเมินผลอย่างชัดเจน การวัดและประเมินผลนั้นจะขึ้นอยู่กับผู้เรียนและผู้ทำการถ่ายทอดในแต่ละบ้านดนตรี โดยผู้เรียนจะสำเร็จการเรียนได้ก็ต่อเมื่อสามารถบรรเลงบทเพลงนั้นได้อย่างไพเราะเป็นหลัก (Hirano Kenji, 1989) ซึ่งสอดคล้องกับคำกล่าวที่ว่า

“เวลานักเรียนเล่น ครูต้องมีหน้าที่คอยฟังตลอดเวลา รวมถึงการฝึกซ้อมที่บ้านแล้วทำการบ้านมาส่ง แต่ละสัปดาห์ เป็นการประเมินของบ้านนี้”

(Tomiya Seihin, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“ไม่มีการประเมินผลที่เป็นรูปแบบ ดูจากความสามารถในการบรรเลงได้อย่างถูกต้องแม่นยำเป็นสำคัญ”

(Fukami Satomi, สัมภาษณ์ 15 เมษายน 2546)

“ที่บ้านเราไม่มีการประเมินผล แต่เน้นให้เด็กได้แสดงบ่อยๆ การออกแสดงก็จะทำให้ทราบว่าเด็กสามารถบรรเลงประสมวงได้หรือไม่ เพราะการประสมวงต้องอาศัยทักษะความสามารถเฉพาะตัวหลาย ๆ อย่างมาผสมกัน”

(Yonekawa Hiroe, สัมภาษณ์ 11 เมษายน 2546)

จากการศึกษาครั้งนี้พบว่า มีเพียงบ้านดนตรี Seiha เท่านั้นที่มีการจัดสอบเพื่อประเมินผลผู้เรียนอันเนื่องมาจากการที่บ้านดนตรี Seiha นั้นเปิดทำการเรียนการสอนในรูปแบบโรงเรียนดนตรีและมีการมอบประกาศนียบัตรให้กับผู้เรียนโดยมีวิธีการประเมินผลการเรียนการสอนจากการทดสอบภาคปฏิบัติเล่นเพลงบังคับ 1 เพลงและเพลงเสรี 1 เพลง วิชาสามัญอื่นๆ เช่น วิชาประวัติศาสตร์ดนตรีประจำชาติ (ทฤษฎีดนตรีญี่ปุ่น การร้องและ Music dictation) และการสอบสัมภาษณ์โดยต้องผ่านเกณฑ์มาตรฐานตามที่โรงเรียนกำหนด เมื่อจบการศึกษาตามหลักสูตรแล้ว

ผู้เรียนจะได้รับประกาศนียบัตรวิชาชีพเพื่อแสดงว่าสำเร็จการศึกษาจากโรงเรียนบ้านดนตรี Seiha (Nakasima, สัมภาษณ์ 10 เมษายน 2546) นอกนั้นจะเป็นการประเมินผลแบบยืดหยุ่น ตรวจสอบความถูกต้องและความไพเราะเป็นระยะเท่านั้น ไม่มีระบบการให้คะแนนแบบสำนัก Seiha

จากการวิจัยทางเอกสารและการสัมภาษณ์ สรุปได้ว่า วัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีญี่ปุ่นหมายถึงการถ่ายทอดในบ้าน ผู้ทำการถ่ายทอด ส่วนใหญ่มาจากบรรพบุรุษเป็นเครือญาติในบ้านหรือสำนักดนตรีที่ได้รับการถ่ายทอดโดยตรงจากบรรพบุรุษ วิธีการถ่ายทอดเป็นแบบโบราณที่ต้องใช้เวลานานสอนด้วยกายและใจ ฉันทเพื่อน มีการจ่ายค่าเล่าเรียน สอดแทรกจริยศึกษาในการสอน ฝึกระเบียบวินัยและความอดทนเริ่มจาก โโกโตะ (Koto) แล้วจึงเรียน เซมิเซน (Shamisen) หลักสูตรของแต่ละบ้านจะมีความเฉพาะของแต่ละสำนักที่บรรพบุรุษได้ประพันธ์ไว้ ผู้รับการถ่ายทอดคือ ผู้เรียนลูกที่เป็นสายเลือด ในอดีตจะเป็นคนพิการทางสายตา รวมทั้งสามัญชน สตรีที่ต้องการเสริมฐานะทางสังคมตั้งแต่ในสมัยเมจิ เป็นต้นมาถึงปัจจุบัน เรียนแบบไปกลับ ไม่ต้องพักกับครูวัตถุประสงค์ของการเรียน ในอดีตคือเพื่อประกอบอาชีพเป็นนักแสดง เป็นครู สืบทอด ปัจจุบันเพื่อเป็นการเสริมฐานะของสตรี งานอดิเรก ฝึกสมาธิและเพื่อศึกษาต่อระดับอุดมศึกษา